

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 februari 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 43, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan omförmälda förslag till

- 1) lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;
- 2) lag om renmärken; samt
- 3) lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1919 (nr 445), innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehått följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 278 av herr *Lindhagen* och

nr 279 av herr *Asplund* samt

inom andra kammaren

nr 457 av herr *Grapenson*.

I syftet med herr *Asplunds* motion har herr *Bergqvist* instämt.

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen. Utskottet kommer dessutom att i det följande lämna en kort översikt över innehållet i förslaget till renbeteslag.

Vad motionärerna hemställt återgives här nedan i samband med utskottets yttrande i de delar, som motionerna avse. I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, tillåter sig utskottet att i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan hänvisa till motionerna.

De viktigaste bestämmelserna rörande lapparna och deras renar hava givits genom lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige. Nämnda lag är tillämplig dels å den del av lappbefolkningen, som driver renskötsel, dels ock å vissa andra personer. Beträffande de renskötande lapparna bestämmer lagen de områden i riket, inom vilka de äga

Gällande bestämmelser.

föra sina renar på bete, samt de tider av året, då betning av renar inom de särskilda områdena får äga rum, varjämte den meddelar bestämmelser angående lapparnas flyttningar och flyttningsvägar. Vidare reglerar den de renskötande lapparnas rätt att taga bränsle och annat för renskötselns behöriga utövande erforderligt virke till bostäder, visthus och stängsel ävensom deras rätt att för sitt livsuppehälle jaga och fiska. Den reglerar även de renskötande lapparnas förhållande till den bofasta befolkningen, främst deras skyldighet att ersätta skador, som genom renarna förorsakas å nämnda befolknings egendom. Slutligen innehåller lagen föreskrifter beträffande ordningen bland de renskötande lapparna inbördes samt stadgar i särskilda fall påföljder för förseelser, som begås av renskötande lapp.

Till de bestämmelser i 1898 års renbeteslag, som äro tillämpliga även å andra än de renskötande lapparna, höra stadganden angående den lapska icke renskötande befolkningens och den icke lapska befolkningens rätt att hava skötesrenar i vård hos renskötande lapp, vidare bestämmelser angående skyddande av renarna mot de bofastas hundar ävensom föreskrifter rörande ordningen för upplåtelse av vissa rättigheter å kronans mark ovan odlingsgränsen och å renbetesfjällen. Hit höra även vissa stadganden om påföljd för förseelser mot de renskötande lapparna och deras egendom.

Uti vad 1898 års lag stadgade hava åtskilliga ändringar vidtagits, huvudsakligen genom lagen den 19 juni 1917 (nr 337), varigenom meddelats bestämmelser om bland annat den bofasta icke lapska befolkningens rätt att hava skötesrenar i vård hos lapp samt om lapparnas bosättning å viss kronomark, ävensom lagen den 6 juni 1925 (nr 181) angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

Till de bestämmelser, som reglera de svenska lapparnas renskötsel i Sverige, höra slutligen lagen den 1 juli 1898 (nr 67) om renmärken och kungörelsen den 22 december 1899 (nr 106) om renmärkesförtecknings förande och vad i sammanhang därmed iakttagas skall.

De svenska lapparnas rätt till renbete i Norge är numera reglerad genom konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning och de i anledning av denna konvention utfärdade författningarna, nämligen lagen den 20 juni 1919 (nr 445) och kungörelsen den 15 december 1922 (nr 602).

En del av de lappar, som enligt 1919 års konvention äga flytta till Norge, äro nödsakade att för att framkomma till de medgivna renbetesmarkerna flytta över finskt område. För reglerandet av bl. a. dessa genomflyttningar har den 9 maj 1925 avslutats en konvention mellan Sverige och Finland rörande renar i gränsområdena. I lag den 7 januari 1926 (nr 1) och kungörelse samma dag (nr 3) hava meddelats närmare bestämmelser i anledning av sistnämnda konvention.

fogade statsrådsprotokollet för den 20 januari 1928 (sid. 35—43). Av denna redogörelse framgår, att till grund för de nu framlagda förslagen ligger en av f. d. landshövdingen Johan Widén såsom särskilt tillkallad sakkunnig verkställd överarbetning av 1919 års lappkommittés i ämnet avgivna förslag.

Utskottet kommer att i det följande behandla lagförslagen vart för sig.

Förslaget till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

I förslaget regleras till en början frågan om begränsning av det s. k. lappprivilegiet. Detta privilegium innebär rätt för den, som äger åtnjuta detsamma, att inom de områden, där så enligt gammal sedvana ägt rum, utan avgift låta sina renar beta å såväl allmän som enskild mark, att å skogar inom dessa områden taga bränsle och annat virke till bostäder m. fl. ändamål, å offentliga skogar avgiftsfritt, ävensom att utan avgift jaga och fiska för sitt livsuppehälle å allmän och enskild mark. Till lappprivilegiet torde även böra räknas rätten att hava obegränsat antal renar i vård hos annan (skötesrenar). Under det att enligt gällande lag de däri medgivna rättigheterna i stort sett tillkomma varje person, som på grund av språk och härstamning enligt det allmänna uppfattningssättet är att anse såsom lapp, har man i föreliggande förslag funnit sig nödsakad föreslå vissa inskränkningar häri. I förslaget skiljes mellan å ena sidan rätt till renskötsel och å den andra befogenhet att utöva denna rätt. Rätt till renskötsel tillkommer den som är av lapsk härkomst, såframt hans fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom stadigvarande yrke drivit renskötsel eller biträtt däri eller ock Konungens befallningshavande medgiver honom rätt därtill. Sådant medgivande må dock endast lämnas när särskilda skäl därtill äro. Förslaget utgår från att lapsk kvinna, som ingått äktenskap med annan än lapp, i regel skall vara likställd med denne i rättsligt hänseende och således icke åtnjuta andra förmåner än dem, som enligt förslaget tillkomma annan än lapp. Emellertid har i förslaget tagits hänsyn därtill att i vissa fall särskilda omständigheter kunna föreligga, vilka böra påkalla avvikelser från nämnda regel. Genom föreskrift i övergångsbestämmelserna är ock sorjt för att ingen, som för närvarande driver renskötsel med laga rätt, genom den nya lagen berövas rätten till renskötsel. — Befogenhet att begagna sig av de med rätten till renskötsel förenade förmånerna tillkommer allenast lapp, som tillhör lappby. Såsom hörande till lappby räknas enligt förslaget icke blott de faktiskt renskötande lapparna utan även dessas familjer och tjänare samt i vissa fall jämväl förutvarande renskötande lappar. Bestämmelser hava meddelats rörande rätten att inflytta till lappby.

Man skiljer sedan gammalt inom den lapska allmogen mellan två grupper av lappar, nämligen fjällappar och skogslappar. Denna indelning hänförs sig närmast till den nomadiserande delen av lappallmogen och är betingad av vissa väsentliga olikheter i levnadsförhållandena bland de renskötande fjäll-

Förslagets
huvud-
grunder.
*Propositio-
nen.*

lapparna och de renskötande skogslapparna samt därmed sammanhängande olikheter i renskötselns utövande. De renskötande fjälllapparna driva sin näring ända från finska gränsen i norr till nordvästligaste delen av Kopparbergs län i söder och röra sig i regel på förhållandevis vidsträckta områden, i det de sommartid vistas med sina renar på betesmarker i de svenska eller norska fjällen samt vintertid uppehålla sig i det svenska skogs-, respektive kustlandet, där renarna då livnära sig av lavbete. De renskötande skogslapparna åter höra hemma i Norrbottens län samt i Malå socken av Västerbottens län och uppehålla sig året om nere i skogs-, respektive kustlandet, där renarna livnära sig av lav- eller gräsbete, allt efter årstiden. På grund av de begränsade flyttningarna kunna de renskötande skogslapparna leva ett mera stationärt liv än fjälllapparna och förty inom sina betesområden förskaffa sig en fast vistelseort såsom mittpunkt för renskötseln. Emellertid förekommer i södra delarna av Jämtlands län och i Idre socken av Kopparbergs län, att även fjälllapparna driva sin renskötsel på ett tämligen begränsat område och i följd därav också inrätta sig på samma förhållandevis stationära sätt som skogslapparna.

Gällande lags bestämmelser äro gemensamma för fjällappar och skogslappar. I föreliggande förslag har det ansetts nödvändigt att i vissa hänseenden stadga olika regler för de båda grupperna av lappar. Förslaget intager den ståndpunkten att skogsrenskötseln å trakter, där den kan komma att i fråga om betestillgången uppträda såsom konkurrent till fjällrenskötseln, får vika för denna. I den mån jordbrukets utveckling fortskrider har skogsrenskötseln ansetts böra komma något i efterhand.

För att lapp skall hava rätt att hålla obegränsat antal renar i vård hos annan fordras enligt förslaget, att han tillhör lappby. Tillhör lapp ej lappby må han endast hålla skötesrenar till ett antal av högst tjugu för hushåll med rätt för Konungens befallningshavande att, där det med hänsyn till förhållandena prövas skäligt och lämpligt, tillåta ett antal av intill femtio eller, då synnerliga skäl därtill äro, ett högre antal, dock ej över etthundra. — Bestämmelserna om rätt för den som ej är lapp att hava skötesrenar hava i huvudsak oförändrade upptagits från gällande lag.

Möjligheterna att tillgripa tvångsåtgärder mot försumlig renskötare hava utökats, och sådan renvårdare kan enligt förslaget i vissa fall förklaras förlustig rätten att själv driva renskötsel.

Bestämmelser äro meddelade till förebyggande av skadegörelser och andra olägenheter av renskötseln. De viktigaste av dessa äro föreskrifterna om minskning av renantalet inom lappby. Förordnande därom kan av Konungens befallningshavande meddelas ej blott, såsom i gällande lag, då renantalet finnes vara så stort, att betesmarkerna måste anses otillräckliga eller genom renarna betydande skadegörelser förorsakas, utan ock då på grund av renantalet olägenheter eller svårigheter annorledes yppas för renskötselns ändamålsenliga drivande inom lappbyn. Förslaget innehåller därjämte åtskilliga ordningsföreskrifter i fråga om renskötseln.

De synnerligen viktiga bestämmelser, som reglera ersättningsskyldigheten, då skada genom renar uppstått å den bofasta befolkningens gröda, äro i huvudsak överensstämmande med gällande lags föreskrifter i ämnet. Dock hava föreslagits vissa jämkningar i syfte att mera rättvist än med gällande lag är fallet fördela ansvaret för skador mellan dem, vilkas intressen här stå mot varandra, nämligen de renskötande lapparna, å ena, samt den jordbrukande befolkningen, å andra sidan. Ändringarna innefatta för lapparnas del en skärpning i ersättningsskyldigheten till förmån för den jordbrukande befolkningen och för denna en skärpning i plikten att taga vård om grödan till förmån för lapparna.

Sedan gammalt förekommer i ett stort antal socknar nedanför lappmarksgränsen i Norrbottens län renskötsel, som bestått utan laglig rätt blott genom den enskilde jordägarens och kronans tysta medgivande. Under förarbetena till 1886 och 1898 års renbeteslagar blev visserligen denna renskötsel föremål för uppmärksamhet, men den lämnades helt och hållet å sido i lagarna. Genom 1917 års lagstiftning infördes vissa skärpta exekutionsbestämmelser mot de renägare, som förde renar på bete å ifrågavarande trakter. Dessa bestämmelser hava emellertid icke ansetts annat än i undantagsfall böra tillämpas, i följd varav den olagligt bedrivna renskötelsen i stort sett fått fortgå. Med tillmötesgående av uttalade önskemål från en stor del av befolkningen föreslås nu legaliserande i viss utsträckning av den renskötsel, som bedrivs i dessa socknar, i det att Konungens befallningshavande skall äga rätt att efter vederbörande kommuns hörande avgöra, i vad mån det kan vara påkallat att där behålla renskötelsen.

I förslaget har möjlighet beretts de renskötande lapparna att uppföra renvaktarstugor m. m. och verkställa odlingar. Beträffande lapparnas skogsfång föreslås vissa ändringar. Dessa ändringar beröra, vad angår allmänna skogar, mindre lapparnas rätt till skogsfång än sättet att tillgodogöra sig samma rätt och avse att bättre än hittills sätta bestämmelserna om lapparnas skogsfång i överensstämmelse med de fordringar, som måste ställas på en rationell skogshushållning. Beträffande enskild mark vilar förslaget på den uppfattningen, att den enskilde markägaren icke bör betungas av lapparnas särskilda rättigheter i större grad än som, med hänsyn tagen till att kronans skog alltjämt i vidsträckt omfattning står öppen för dem, är oundgängligen nödvändigt för tillgodoseende av deras behov. — Liksom i gällande lag förekomma i förslaget bestämmelser om vissa nyttjanderättsupplåtelse å de områden, som blivit till lapparnas uteslutande begagnande anvisade. Det i gällande lag uppställda villkoret för upplåtelse av bete, slätter eller inägor att lapparna därtill skola lämna sitt samtycke har icke bibehållits i förslaget. Detta innehåller slutligen åtskilliga bestämmelser av straffrättslig och processuell natur.

Av den av utskottet ovan lämnade redogörelsen torde framgå, att föreliggande förslag i stort sett vilar på samma grunder som den gällande lagstiftningen. Rätten att med anlåtande av annans mark driva renskötsel är

alltså fortfarande ett privilegium för lapparna. Odlingens framträngande till trakter, som lapparna förut ensamma disponerat, renstammens tillväxt och de genom konventionen med Norge gjorda inskränkningarna i rätten för de svenska lapparna att föra sina renar på bete i Norge hava medfört, att betes-tillgången å vissa trakter hotar att bliva allt för knapp. Med hänsyn härtill torde det vara nödvändigt att genom lagbestämmelser begränsa kretsen av dem, vilka äga åtnjuta lappprivilegiet. De härutinnan föreslagna bestämmelserna, till vilka utskottet i det följande skall återkomma, synas vara väl avvägda och torde icke någon därigenom kunna anses hava blivit med orätt utesluten från privilegiet. — Genom de möjligheter att ingripa mot försumliga renvårdare, som förslaget öppnar, blir en väsentlig brist i den gällande lagstiftningen avhjälpt. Den i ärendet verkställda utredningen giver vid handen, att effektivare åtgärder än som för närvarande äro medgivna erfordras för nedbringandet av renantalet inom lappby, där sådant påkallas av betets otillräcklighet eller av andra anledningar. Utskottet håller före, att därest de i sådant hänseende föreslagna bestämmelserna tillämpas med varsamhet, olägenheter av desamma icke behöva befaras. — Anvisandet av lagliga former för drivande av den renskötsel, som för närvarande utan stöd av lag förekommer nedom lappmarksgränsen i Norrbottens län, torde vara välbehöfligt, och finner utskottet förslagens bestämmelser härutinnan lämpliga och ägnade att undanröja de olägenheter, som på vissa håll uppstått väsentligen till följd av att reglerande lagbestämmelser saknats.

De brister i gällande rätt, som föranlett krav på revision av renbeteslagen, torde hava undanröjts i förevarande förslag. Detta innehåller därutöver åtskilliga föreskrifter, vilka synas vara ägnade att befrämja en god ordning inom renskötseln. Förslaget har även i stort sett mottagits med gillande av de hörda myndigheterna och även i allmänhet godtagits av lapparna. Utskottet får på grund härav i princip tillstyrka förslagens upphöjande till lag.

Förslagens
detaljer.

Utskottet övergår nu till granskning av vissa detaljer i förslaget och vill i sammanhang därmed upptaga till behandling de i anledning av propositionen väckta motionerna.

Rätten till
renskötsel.
1 §.
Herr
Asplunds
motion.

Herr *Asplund* har i sin motion nr 279 yrkat, att 1 § 1 mom. andra stycket måtte erhålla följande lydelse: »Rätt till renskötsel tillkommer ock den, som är eller varit gift med man eller kvinna med dylik rätt.»

Till stöd härför har anförts bland annat:

»Då förslaget medgiver icke nomadiserande kvinna, som gifter sig med renskötande lapp, rätt att driva renskötsel, oaktat det är uppenbart, att, generellt taget, sådan kvinna bör ha betydligt svårare att anpassa sig efter nomadlivets särskilt för en gift kvinna svåra förhållanden, än vad fallet är med en man, som väl torde ha fått en ganska intim beröring med sådant liv, redan innan han gift sig med en renskötande kvinna, så kan jag icke finna annat, än att ur renskötselns synpunkt, en sådan man måste vara en betydligt bättre ackquisition än den före giftermålet till de bofasta hörande

kvinnan. Jag anser därför att andra stycket av 1 § 1 mom. bör ändras så, att var och en, såväl man som kvinna, som gifter sig med kvinna eller man, som har rätt till renskötsel, själv bör erhålla sådan rätt och att den förut renskötande maken likaväl som den renskötande maken bör bibehållas vid sin förutvarande rätt.»

På sätt utskottet förut framhållit intager förslaget liksom för övrigt förhållandet läser vara enligt gällande lag den ståndpunkten, att lapsk kvinna, som ingått äktenskap med annan än lapp, i regel skall vara likställd med denne i rättsligt hänseende och således icke åtnjuta de förmåner, som enligt förslaget tillkomma lapp. Härigenom har man velat förebygga att mannen yrkesmässigt driver renskötsel, något som enligt vad under förarbetena upplysts nu på flera håll förekommer i blandade äktenskap. Att legalisera ett sådant föga eftersträvansvärt förhållande synes icke böra ske. Och än mindre läser med hänsyn till nu rådande betesförhållanden en utsträckning av lappprivilegiet till andra än lappar kunna tillstyrkas. Utskottet har redan inledningsvis anslutit sig till den ståndpunkt såväl föreliggande förslag som gällande lag intager, nämligen att rätten till renskötsel är ett privilegium för lapparna. Därest man alltså fortfarande vill åt lapparna förbehålla denna näring, torde, såsom under ärendets tidigare behandling framhållits, en viss kontroll härvidlag vara nödvändig. Utskottet vill även erinra därom, att ifrågavarande bestämmelser enhälligt godtagits av lapparna och att den lappman från Norrkaitums by (sid. 66 i propositionen) som önskade att lappkvinna, som ingick äktenskap med annan än lapp, måtte bibehållas vid rätten till renskötsel, dock icke ansåg mannen böra bliva delaktig av densamma. Genom den Konungens befallningshavande medgivna befogenheten att i vissa fall bevilja undantag från huvudregeln torde vara sörjt för att rätten till renskötsel icke frånges den, som skäligen kan göra anspråk på att få behålla den. Utskottet vill slutligen i detta sammanhang framhålla, att Konungens befallningshavande icke nödvändigtvis behöver föreskriva begränsning i fråga om tid och renantal, utan kan därutinnan förfaras efter omständigheterna i varje särskilt fall. På grund av det anförda anser sig utskottet icke kunna tillstyrka den i motionen föreslagna ändringen i 1 §.

Utskottet.

Herr *Lindhagen* har i sin motion nr 278 med åberopande av eu i »Samefolkets egen tidning» intagen artikel hemställt, att hänsyn måtte tagas till ett däri uttalat önskemål att i vissa fall lappar, som ej längre tillhörde lappby, dock fortfarande måtte få i skäligen fall åtnjuta vissa av renbeteslagens förmåner.

Herr
Lindhagens
motion.

Det i motionen åsyftade tidningsuttalandet gällde eu i den sakkunniges förslag under 8 § föreslagen bestämmelse att till lappby skulle höra, bl. a., »lappar, som förut på ett stadigvarande sätt inom lappbyn drivit eller biträtt i renskötsel men till följd av ålderdom eller sjukdom upphört därmed och icke stadigvarande ägnat sig åt annan sysselsättning». Det återgivna stadgandet föranledde följande uttalande i den åberopade tidningsartikeln:

»Det är svårt att förutsäga verkningarna av de föreslagna bestämmelserna, som med hänsyn till strävandena att begränsa reninnehavet — i stort sett

måste anses ha fog för sig. I visst avseende inge de dock betänkligheter. I det fall att en lapp, utan att vara hänförlig till vare sig ålderstigna eller sjukliga, av ren fattigdom (brist på renar) upphört eller upphör med att driva renskötsel eller biträda därvid, skulle han enligt förslaget icke äga rätt att lägga ut några nät, hålla ett par getter eller betjäna sig av jakt och skogs fång till husbehov och nödtorftig bärgning. I och med att han upphörde med renskötseln, skulle han icke få åtnjuta dessa rättigheter ens på sitt förra lapps kattelandssområde eller renbetesland, ehuru han moraliskt och historiskt kunde känna sig lika berättigad därtill som de renskötande lapparna. Formellt anses visserligen redan gällande renbeteslag vara tillämplig allenast på renskötande lappar, men lagen torde dock aldrig ha åsyftat, att en person, som idkat renskötsel, men av en eller annan orsak blivit ekonomiskt blottställd, skulle förmenas att i fortsättningen på samma sätt som när han var renskötande för nödtorftig bärgning betjäna sig av renbeteslagens förmåner. På grund härav har även en s. k. fiskarlapp hittills räknat med att hava ett stöd i renbeteslagens föreskrifter. Beklagligt nog ha bland annat de lapska ledamöterna i 1919 års lappkommitté, på vars lagförslag och motiveringar det förevarande förslaget i huvudsak vilar, icke ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt det ovan behandlade fallet, dels på grund därav, att i lappkommitténs förslag till lagtext fallet inte så starkt framträdde, dels emedan man räknat med att genom vissa nyttjanderättsupplåtelse kunna underlätta icke renskötande samers bosättning. I detta avseende lära också reglerande bestämmelser vara att förvänta. Da dessa upplåtelse emellertid åsyfta en mera jordbruksmässig bosättning, är det inte alltid sagt, att en ekonomiskt blottställd och oerfaren nomad utan vidare kan avstå från sitt, om än så torftiga, hem på det viste (nomads bopålar), han nyttjade under sin tidigare renskötselperiod, och från fisksjön därinvid, för att i stället upptaga kampen för tillvaron på det område å annan plats, vilket upplåtits för bosättning. I de fall då förutsättningar föreligga, komma nog sameh att betjäna sig av den utväg, som öppnats för mera fast bosättning, varom de hittillsvarande erfarenheterna om samernas övergång till bofasthet nog samt bära vittne. Så länge renskötsel förekommer, måste man dock alltjämt räkna med nomader i ytterst små omständigheter, vilka å ena sidan knappast åno kunna upphjälpas till att bliva renskötande, och å den andra icke äga nödiga förutsättningar, varken personliga eller ekonomiska, att betjäna sig av de för jordbruksbosättning åsyftade markupplåtelse. Starka skäl tala för, att lagstiftningen icke bör beröva dylika medborgare den närmast till hands liggande möjligheten till nödtorftig bärgning, nämligen att, på sätt varit brukligt, betjäna sig av fiske. En sådan jämkning bestämmelse synes därför av behovet påkallad, att rena s. k. fiskarlappar icke förmenas att i samma utsträckning som renskötande sameh betjäna sig av renbeteslagens förmåner — ett medgivande, som torde kunna göras utan att man därigenom löper någon risk att uppmuntra ett slags fiskarlapp-proletariat.»

Utskottet.

Det i åberopade tidningsartikel åsyftade stadgandet lärer icke hava haft den innebörd, att lapp, som på grund av ålder eller sjukdom upphört med renskötseln och slagit sig ned såsom backstugusittare, förlorat medlemskapet i byn. Härom hänvisas till departementschefens uttalande å sid. 91 i propositionen. Da därtill kommer att enligt den lydelse, stadgandet erhållit i det nu framlagda förslaget, jämväl lappar, som lämnat renskötseln av annan anledning än ålderdom eller sjukdom, fortfarande tillhöra lappbyn och åtnjuta därmed följande rättigheter så länge de icke stadigvarande ägnat sig

åt annat yrke, torde det önskemål, som uttalats i förenämnda tidsningsartikel, få anses numera vara tillgodosett. Med hänsyn härtill finner utskottet vad motionären i förevarande hänseende yrkat icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Her *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt, att riksdagen måtte *dels* i 4 § såsom 2 mom. eller på annat lämpligt sätt intaga en så lydande bestämmelse: »Vid by eller gård, där dragrenar hållas, må renhjord icke betas på kortare avstånd än en kilometer från dylik by eller ensamt belägen gård», *dels ock* i straffbestämmelserna under 59 § fastställa följande påföljd: »Renvårdande lapp, som uppsåtligen bryter mot stadgandet i § 4 mom. 2 så att avsevärd svårighet för å orten befintliga dragrenars fortsatta betande därav uppstår, straffas med böter från fem till ett hundra kronor.»

Undantagande av område från lapparnas begagnande.
4 §.
Herr *Grapensons* motion.

Utskottet hyser för sin del betänkligheter mot införande av sådant stadgande, varom motionären hemställt. Någon motsvarighet härtill finnes icke i gällande lag. Ej heller under förarbetena har yrkande framkommit om bestämmelser i den uti motionen angivna riktningen. Då dragrenar torde förekomma inom ett stort antal byar särskilt i Norrbottens län, synes med skäl kunna befaras, att det föreslagna stadgandet komme att avsevärt inkräkta på lapparnas redan förut genom odlingens framträngande och på annat sätt starkt kringskurna betesmarker samt medföra intrång å deras av ålder använda flyttningsvägar. På grund härav anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Utskottet.

Herr *Asplund* har i sin motion nr 279 hemställt, att 5 § andra stycket måtte erhålla följande lydelse: Är område, som sålunda undantages, beläget ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen, skall skälig gottgörelse lämnas såväl för det intrång, som genom områdets undantagande orsakas för renskötseln, som även för de olägenheter, som genom inom området bedriven rörelse åsamkas renskötseln inom angränsande områden. Sådan gottgörelse skall enligt bestämmelser, som givas av Konungen, användas till förmån för lapparne.

5 §.
Herr *Asplunds* motion.

Motionären har vidare ansett, att de bestämmelser angående gottgörelses användning till förmån för lapparna, som skola givas av Konungen, borde avfattas så, att ersättning in natura för förlorade eller icke mera användbara betesmarker kunde givas lappby, där sådant vore möjligt genom utsträckning av rätten till bete nedom odlingsgränsen, om detta kunde möjliggöras exempelvis genom utsträckt inlösen av ströungar mot odlingsersättning för motsvarande höfångst eller på annat sätt.

Motionären avser genom det föreslagna tillägget att säkerställa lapparnas rätt till ersättning, därest skada tillskyndas dem genom rörelse, som drives inom det undantagna området. I den mån sådan skada låter sig beräkna vid områdets undantagande torde även med den i propositionen föreslagna formuleringen hänsyn därtill böra tagas vid ersättningsbestämmande. Däremot torde avsikten med stadgandet icke vara att, för den händelse i

Utskottet.

framtiden olägenheter vållas renskötseln genom den inom området drivna rörelsen, lapparna skola äga att för varje gång sådant inträffar vända sig mot rörelsens innehavare med skadeståndsanspråk i vidare mån än som följer av allmänna skadeståndsregler. Det av motionären föreslagna tillägget synes alltså innebära, icke blott, såsom i motionen angives, ett förtydligande av paragrafen utan en ändring i sak. En sådan utvidgning av stadgandet synes utskottet olämplig och ägnad att i framtiden skapa tvister. Utskottet vill erinra därom att enligt nu gällande lag lapparna måst finna sig i att betydande arealer betesmark avhändas dem och att vidkiännas avsevärda hinder och svårigheter i sin näring utan att kunna påfordra kompensation härför. Att i högre grad än som skett i propositionen tillgodose lapparnas rätt i förevarande hänseende torde icke vara behöfligt. Utskottet finner sig därför icke böra biträda motionärens yrkande härutinnan.

Ersättning för område, som enligt 5 § undantages från lapparnas begagnande, avses skola utgå i penningar och tillfalla vederbörande lappfond. Med hänsyn därtill läser det icke erfordras något särskilt uttalande av riksdagen om medlens användning.

Sammanträde
med lappby.
12 §.
Utskottet.

Uti förslaget 12 § stadgas, att sammanträde med lappby skall hållas minst en gång om året inför lappfogde eller landsfiskal. Utskottet har intet att erinra mot detta stadgande men vill hava uttalat lämpligheten av att lappfogden i första hand erhåller förordnande att hålla sammanträde. Landsfiskal synes icke böra förordnas i annat fall än då lappfogden icke kan mottaga förordnande och vikarie för honom icke finnes. Lappfogden äger givetvis i högre grad än landsfiskalen kännedom om renskötseln och därmed sammanhängande förhållanden och torde därför i regel vara bättre skickad att leda förhandlingarna vid dessa sammanträden.

Om skötes-
renar.
14 §.
Herr Lind-
hagens
motion.

Herr *Lindhagen* har i sin motion nr 278 hemställt, att rätten för lapp att hava skötesrenar i annans vård måtte i skälig mån bibehållas enligt nu gällande föreskrifter.

I motionen återopas en artikel i »Samefolkets egen tidning» med anledning av den sakkunniges förslag i ämnet. Efter återgivande av bestämmelserna i 8 § av sistnämnda förslag göres i tidningsartikeln följande uttalande rörande de i 50 § av samma förslag förekommande bestämmelserna om lapps rätt att hava skötesrenar:

»Det stadgades härom i 1919 års lappkommittés förslag, att den, som på ett *stadigvarande sätt* deltagit i renskötsel, ägde hålla ett obegränsat antal skötesrenar, då däremot den, som *icke på stadigvarande sätt* deltagit i renskötsel, ägde hålla allenast tjugu, efter särskilt tillstånd flera, dock högst femtio renar. I 50 § av det nu föreliggande förslaget stadgas, att de, som *tillhöra lappby*, äga hålla obegränsat antal renar, då däremot de, som *icke tillhöra lappby* äga hålla skötesrenar till ett antal av allenast tjugu för hushåll, dock att de efter särskilt tillstånd må innehava intill högst femtio renar. Jämför man dessa bestämmelser med ovan återgivna stadganden om, vilka personer som äga tillhöra lappby, finner man sålunda, att de samer,

som av annan orsak än ålderdom eller sjukdom upphört att driva renskötsel, vilka enligt 1919 års kommittés förslag ägde hålla ett obegränsat antal renar, nu i fråga om rätten att hava skötesrenar kommit i ett väsentligt ofördelaktigare läge. I sak har sålunda här vidtagits en ändring, som i avsevärd grad minskat samernas möjligheter att hava renar i annans vård. Under fem år räknat från lagens ikraftträdande skola emellertid samer bibehållas vid dem *in* tillkommande rätt att ha renar i annans vård. Vi överlämna åt samer att själva avgöra, huruvida bestämmelserna, som förestavats av det allmänna strävandet att överhuvud begränsa reninnehavet, äro ägnade att inge större betänkligheter.»

På sätt utskottet tidigare framhållit kommer enligt de nu föreslagna bestämmelserna i 8 § jämväl lapp, som av annan anledning än ålderdom eller sjukdom övergivit renskötseln utan att ägna sig åt annat yrke, att fortfarande tillhöra den lappby, där han utövat sin näring. Härav följer att han jämlikt 1 mom. i förevarande paragraf blir berättigad att hålla obegränsat antal skötesrenar. Därjämte hava de uti åberopade tidningsartikel åsyftade bestämmelserna i nu förevarande förslag så till vida ändrats, att lapp, som ej tillhör lappby, under vissa förhållanden kan medgivas hålla intill etthundra skötesrenar. Med hänsyn till de sålunda vidtagna ändringarna och då det till följd av betestillgångens knapphet synes ofrånkomligt att inskränka den i gällande lag medgivna rätten för icke renskötande lappar att hålla skötesrenar till obegränsat antal, finner utskottet vad i motionen anförts icke böra föranleda ändring i de nu föreslagna bestämmelserna.

Utskottet.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt, att riksdagen med hänsyn till vissa bestämmelser i lagförslaget rörande antalet skötesrenar måtte besluta, att minimiantalet tjugu renar för hushåll måtte fastställas till femtio samt att antalet femtio renar på särskilt erhållen tillåtelse måtte bestämmas till etthundra.

15 § 1 mom.

Herr
Grapensons
motion.

Frågan om den bofasta befolkningens rätt att hålla skötesrenar har länge varit föremål för särskild uppmärksamhet.

Historik.

Enligt den lagstiftning, som var gällande före 1898 års renbeteslag och vilken innefattades i lag den 4 juni 1886, ägde bofasta utan inskränkning hava renar i vård hos lappar.

1886 års lag.

Anledningen till att man i 1898 års lag frångick denna princip framgår av det betänkande, som avgavs av 1895 års *lapplagskommitté*.

1898 års lag.

Kommittén framhöll, att de bofastas renantal stigit till ganska betydande siffror, så att på somliga ställen de bofastas renar i antal överstege lapparnas. I många fall hade tillökningen i de bofastas hjordar skett på lapparnas bekostnad och bidragit att utarma dessa och förvandlat lappen från renägare till vaktare av bofastas renar. Det läge vidare i sakens natur, att den lapp, som endast vore renskötare åt andra, bleve försumligare i vården om den åt honom anförtrödda hjorden, än han skulle varit, om han själv ägt renarna och varit med denna sin egendom ansvarig för ersättning av skada, som renarna förorsakat. Det torde därför ej kunna betvivlas, att bofastas renägarskap ökat osäkerheten för grannarnas egendom. Härtill komme, att all rättsgrund syntes saknas för de bofastas anspråk att för sina renar tillgodonjuta den betesrätt på andra jordägares mark, som tillkomme de nomadiserande lapparna, och att staten ej kunde hava samma förbindelse att utan

ersättning upplåta betesmarker åt bofasta som åt lapparna, helst det visat sig, att åtminstone under vissa tider utrymmet å dessa betesmarker ej varit tillräckligt för båda. Kommitterade ansåge fördens skull det både vara principiellt riktigt och överensstämmande med bägge folkstammarnas välförstådda intresse, att bofastas rätt att för egna renar begagna de genom lagstiftningen till renbete upplåtna marker i regel komme att upphöra. Av särskilda skäl ansågo kommitterade emellertid, att ett dylikt förbud icke för det dåvarande kunde genomföras i hela sin vidd utan måste begränsas att omfatta Jämtlands och Västerbottens län samt socknarna nedanför lappmarksgränsen i Norrbottens län. Såsom skäl för en dylik uppdelning anfördes, att den bofasta befolkningen i Norrbottens lappmark hade behov att hålla renar såsom binäring till sitt jordbruk och att den syntes ej driva rörelsen i större skala än för detta ändamål vore nödigt. Flertalet av de bofastas inom länet renar tillhörde ägare i kustlandet, där man ock hade att söka de renägare, som förenade största antalet renar på en hand. Det hade till och med gått så långt, att aktiebolag bildats för att driva renskötsel i större omfattning. Såsom ytterligare stöd för att inom lappmarken bibehålla de bofastas renägarskap påpekades, att då skogslapparna inom länets södra socknar framgent som dittills utan tvivel komme att välla de bofasta stora olägenheter, vilka med hänsyn till sommarbetesmarkernas belägenhet svårigen kunde under rådande förhållanden helt undvikas, billigheten syntes fordra, att i gengäld samma bofasta medgäves åtminstone rätten att hava egna renar under lapparnas vård. För att ifrågasvara rätt för de bofasta inom Norrbottens läns lappmark att äga renar icke skulle över hövan utsträckas, fästes emellertid vid densamma såsom villkor, att renägaren skulle vara bosatt inom lappmarken och där äga eller bruka jordbruksfastighet, samt att renarna skulle hållas i vård av lapp, som uteslutande sysselsatte sig med renskötsel. Däremot föreslog kommittén icke någon begränsning i fråga om det antal renar, vilket av dylik inom Norrbottens läns lappmark bosatt person finge ägas.

Den kungl. propositionen till 1898 års riksdag, nr 56, upptog kommitténs bestämmelser rörande skötesrenar oförändrade. Emellertid väcktes vid nämnda riksdag inom andra kammaren en *motion*, nr 215, i vilken yrkades, bland annat, att rätten för lapp att hava under sin vård renar, tillhörande annan än lapp, måtte begränsas till högst tjugu renar för varje sådan person. I avgivet utlåtande, nr 66, tillstyrkte dock lagutskottet i denna del Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, och utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

1912 och 1913
års riksdagar.

Vid *1912 och 1913 års riksdagar* väcktes ånyo motioner om begränsning av de bofastas reninnehav (II: 209 år 1912 och II: 192 år 1913). Lagutskottet förordade en utredning i motionernas syfte (utl. nr 28 år 1912 och nr 7 år 1913). Vid 1912 års riksdag förföll frågan i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut, men *1913 års riksdag* hemställde i *skrivelse till Kungl. Maj:t*, nr 30, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån den rätt, som på grund av 27 § i 1898 års renbeteslag (vilken närmast motsvarade den nuvarande 35 §) tillkomme bofasta inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig av lapparnas rätt till renbete, måtte kunna begränsas samt för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning kunde föranledas.

I *riksdagsskrivelsen* erinrades till en början, att den gällande lagstiftningen principiellt intoge den ståndpunkten, att rätten att äga och innehava renar

borde tillerkännas ensamt lapparna. Då det undantag från den allmänna regeln, vilket på grund av särskilda förhållanden funnits påkallat i fråga om Norrbottens läns lappmarker, uttryckligen förklarats skola äga giltighet endast tills vidare, syntes redan vid lagens tillkomst hava varit avsett, att nämnda undantagsbestämmelser, i den mån orsakerna till desamma ej längre föreläge eller föranledde missförhållanden, borde ytterligare inskränkas för att slutligen utgå ur lagstiftningen. Enligt vad erfarenheten utvisat torde de bofastas renägarskap, där sådant i avsevärdare utsträckning förekomme, varit ägnat att göra intrång i lapparnas renskötsel såsom en av dem utövad självständig näring. Därtill komme, att all rättsgrund saknades för bofastas anspråk att för av dem i affärssyfte hållna renhjordar erhålla betesrätt på andra jordägares mark. Det vore dock icke lämpligt, att denna lagändring ginge så långt, att den i förevarande hänseende då gällande undantagsbestämmelsen helt och hållet upphävdes och de bofasta således helt och hållet fränkandes rätten att äga andra renar än dragrenar, utan borde frågan lösas genom en begränsning av de bofastas renägarskap. Slutligen anfördes såsom ett ytterligare skäl för renägarskapets begränsning det förhållandet, att renantalet inom Norrbottens län vore för stort gentemot de naturliga förutsättningarna för rendrift, och att en reduktion i första hand borde drabba de bofasta. Med hänsyn till betänkligheter, som yppats mot den ifrågasatta begränsningens genomförande i lika mån inom hela området, syntes emellertid en blivande utredning böra avse såväl frågan huruvida och inom vilka områden begränsning borde äga rum som även i vilken omfattning den borde genomföras.

Sedan utlåtanden över riksdagsskrivelsen inforrats, utarbetades inom justitiedepartementet ett förslag till lag angående ändring i vissa delar av 1898 års renbeteslag, vilket förslag genom *proposition, nr 169*, förelades 1917 års riksdag. Förslaget innebar, så vitt nu är i fråga, att antalet skötesrenar för bofast person inom Norrbottens läns lappmark begränsades till tjugu, årskalvar däri ej inbegripna. Departementschefen anförde härom, bland annat, följande:

»Kravet på fullständigt förbud mot skötesrenars hållande — ett krav, som företrädes av Kungl. Maj:ts befallningshavande — har onekligen mycket för sig. Såsom Kungl. Maj:ts befallningshavande framhållit, medför en begränsning till visst antal — låt vara att detta sättes så lågt som till exempelvis tjugu — ingen säker garanti mot överbeläggning och förödande av betesmarkerna. Skulle inom sålunda bestämda gränser rätten till reninnehav någorlunda allmänt tagas i anspråk — och såsom förut framhållits är det ingalunda otänkbart, att med tiden så blir fallet — komme antalet skötesrenar att flerdubblas, till största fara för renskötselns framtid, i det vinterbetena komme att förödas och renhjordarnas effektiva bevakning omöjliggöras i följd av missförhållandet mellan djurens antal och den till buds stående vaktningpersonalen. Mot frågans lösande medelst stadgande av en maximisiffra för reninnehav torde också kunna anföras svårigheten att övervaka iakttagandet av ett stadgande i sådant hänseende. Skall detsamma i någon mån bliva effektivt, lär man icke kunna undgå anordnandet av en i viss mån besvärande och kostsam kontroll. I betraktande av dessa förhållanden förefaller det ej osannolikt, att man förr eller senare skall finna sig nödsakad att även för Norrbottens läns lappmark tillgripa det i de övriga rentrakterna genomförda totalförbudet mot skötesrenar.

Ovedersägligt är emellertid, att för närvarande och under den närmaste framtiden väsentliga olägenheter skulle vara förknippade med genomförandet

av ett totalförbud. Rennehav har i Norrbottens läns lappmark kommit att för de fattiga jordbrukarna spela en helt annan roll än fallet synes hava varit i Västerbottens och Jämtlands län. Många små jordbrukare med knappa inkomstmöjligheter synas för närvarande vara i viss mån beroende av den naturaavkastning de erhålla av sina skötesrenar. Med den utveckling skötesrensystemet tagit är beklagligtvis ock en stor del av lapparna för närvarande till den grad beroende av sköteslegan, att densammis så gott som fullständiga bortfallande skulle för dem bliva ödesdigert. Skulle åter staten anse sig förpliktad att bispringa lapparna med understöd till reninköp i den omfattning, som här vid lag borde ifrågakomma, bleve utgifterna för sådant ändamål uppenbarligen högst betydande.

Övervägande skäl synas därför tala för att lagstiftningen för närvarande stannar vid att söka reducera skötesrenarnas antal genom bestämmande av ett maximum för varje jordbrukares rätt till rennehav. Skulle erfarenheten visa, att bestämmelser i sådan riktning i det väsentliga fylla sin uppgift, har man undgått att onödigtvis beröva de bofasta en inkomstkälla, som, om än ej omistlig, dock för en stor del av dem har sin betydelse. Visar det sig åter, att totalförbudet längre fram måste tillgripas, blir, under förutsättning att frågan därom i tid upptages, genomförandet i viss mån lättare efter ett övergångsstadium, sådant som här ifrågasättes.

Huru en maximigräns av ifrågavarande art lämpligen må dragas, har . . . varit föremål för olika meningar. Flertalet av de yttranden, som framkommit från befolkningens sida, avser tydligen allenast att åtkomma den stordrift, som förekommer i en del trakter, framför allt Arvidsjauris socken. Det är från en dylik utgångspunkt man föreslagit sådana maximisiffror som 100, 200 eller 300. Härvid kan man emellertid tydligen ej stanna. För att på den ifrågasatta vägen någorlunda uppnå vad man äsyftar — upprätthållande av lapparnas självständighet och förebyggande av betesmarkernas överbelastning — är det nödvändigt, att maximisiffran sättes betydligt lägre. Detta torde ock utan väsentlig olägenhet låta sig göra. Jordbrukarnas skäligen intresse synes ej sträcka sig längre än till att få ett renantal, som lämnar möjlighet att ur avkastningen bekomma avsevärt bidrag till hushållets köttbehov. Ur denna synpunkt torde ett antal av tjugu — kalvar upp till ett års ålder ej inräknade — vara fullt tillräckligt. Ur en hjord av denna storlek böra under normala år kunna uttagas fyra till fem slaktrenar, en ej obetydlig del av en lappmarksfamiljs köttbehov.»

I anledning av propositionen väcktes inom andra kammaren en *motion*, nr 405, i vilken yrkades, bland annat, att det antal skötesrenar, som bofast person inom Norrbottens läns lappmark skulle äga hålla, måtte höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna tjugu till femtio.

Till belysande av denna fråga införskaffade *lagutskottet* viss utredning rörande bofastas rennehav (utl. nr 59 sid. 14). Av denna utredning framgick, bland annat, att inom Norrbottens läns lappmark antalet renägare av icke lapsk härstamning, vilka ägde mer än tjugu renar, utgjorde: i Arvidsjauris socken 24 av 61, i Arjeplogs socken 24 av 97, i Jokkmokkis socken 30 av 150, i Gällivare socken 68 av 217 och i Jukkasjärvi socken 21 av 139. I Karesuando socken hade ingen renägare av icke lapsk härstamning mer än tjugu renar.

Utskottet anförde vidare:

»För ernåendet av det mål man vill vinna synes det utskottet vara av vikt, att gränsen sättes ganska lågt och med hänsyn till de ovan och i pro-

positionen givna upplysningar finner sig utskottet icke kunna tillstyrka någon höjning av det av Kungl. Maj:t föreslagna renantalet. Emellertid kunna hänsyn till renägande bofastas ekonomi, som av gammalt grundats på innehav av ett något större antal renar, jordbrukets karghet och ringa avkastning, renbetets beskaffenhet och riklighet samt andra förhållanden å särskilda orter böra medgiva en höjning för visst område. Utskottet har därför ansett lämpligt, att det må stå Kungl. Maj:t öppet, att, då sådant förhållande finnes föreligga, medgiva en ökning av det eljest lagstadgade renantalet in till högst femtio renar, och i sådant syfte hemställt om en ändring i 36 § andra momentet första stycket.»

Sedan kamrarna i så måtto stannat i olika beslut, som första kammaren ansett, att meddelandet av tillstånd att hava större antal skötesrenar än tjugu borde ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande och icke på Kungl. Maj:t, ägde sammanjämkning rum, vilken ledde till att utskottets förslag godkändes av båda kamrarna, därvid emellertid bestämmelserna om skötesrenar överflyttades till 35 §, vilken därigenom erhöll sin nuvarande lydelse.

Den utveckling i riktning mot en allt starkare begränsning av skötesrens-institutet, som sålunda inom den inre lapplagstiftningen ägt rum, har sin motsvarighet på det internationella området i fråga om de bestämmelser, som reglera de svenska flyttlapparnas rätt till renbete i Norge.

Konventionen
med Norge.

Enligt förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan Sverige och Norge, skulle de regler, som gällde lapparnas egna renar, tillämpas även å andras renar, vilka vore under deras vård.

Då denna förordning genom konvention mellan Sverige och Norge den 26 oktober 1905 prolongerades, bestämdes emellertid, att vid förordningens tillämpning skulle iakttagas, att överflyttande lappar icke finge föra med sig renar, som tillhörde bofasta eller aktiebolag.

Genom den nu gällande *svensk-norska renbeteskonventionen av år 1919*, blev flyttlapparnas rätt att medföra skötesrenar än mer begränsad. Härom stadgas i konventionens 154 § följande:

»Lapp, som äger från sitt hemland inflytta med renar till det andra riket, må medföra — förutom sina egna, sin makes, sina omyndiga barns och medföljande tjänares renar — allenast renar tillhörande:

a) lapp, som plägar från hemlandet flytta till det andra riket, men på grund av omständigheterna något år är förhindrad att företaga sådan flyttning;

b) lapp, som har plägat flytta till det andra riket, men på grund av ålder, sjukdom eller fattigdom därmed upphört;

c) omyndigt barn av lapp, som i a) eller b) sägs;

d) oskiftat dödsbo efter lapp, som har plägat flytta till det andra riket, och må sådan rätt gälla endast under en tid av fem år från dödsfallet.

Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning vid renbetning, som avses i 36 §.»

Uti en vid 1925 års riksdag av herr Grapenson m. fl. väckt motion (II: 178) 1925 års riksdag hemställdes, att riksdagen för sin del måtte antaga en provisorisk lagstiftning av innehåll att det i gällande lag medgivna maximiantalet för bofastas reninnehav måtte utökas från tjugu till femtio.

Första lagutskottet, som behandlade motionen, yttrade efter anförande av vad i ärendet tidigare förekommit bland annat (ntl. nr 21):

»Såsom av det ovan anförda framgår, skulle en utsträckning, på sätt motionärerna föreslagit, av rätten att hålla skötesrenar stå i strid med den politik, som statsmakterna under de senare årtiondena följt såväl vid den inre lapplagstiftningen som vid regleringen av de internationella rättsfrågor, som sammanhånga med renskötsel i de svensk-norska gränstrakterna. Principiellt ansluter sig 1898 års renbeteslag till den ståndpunkten, att rätten att hålla skötesrenar bör tillerkännas ensamt lapparna. På grund av särskilda förhållanden har visserligen även den bofasta jordbrukarbefolkningen inom Norrbottens läns lappmarker erhållit rätt att hålla skötesrenar. Men denna rätt gäller endast tills vidare och har genom 1917 års lagändring begränsats till i lagen angivet maximiantal renar. Vad vidare angår 1919 års svensk-norska renbeteskonvention, förbjuder denna lapparna att vid inflyttning med renar från det ena riket till det andra medföra renar, som tillhöra den bofasta befolkningen.

Redan ur de angivna synpunkterna synes en höjning av det i lagen stadgade maximiantalet för de bofastas rennehav icke böra ifrågakomma.»

Riksdagen fann motionen icke föranleda till någon åtgärd.

Utskottet.

De sakskalet, som föranledde utskottet att vid 1925 års riksdag avstyrka den då väckta motionen i ämnet, äga fortfarande giltighet. Upprätthållandet av lapparnas självständighet och förebyggandet av de allt för knappa betesmarkernas överbelastning kräva alltjämt restriktioner beträffande den bofasta icke lapska befolkningens rätt att hålla skötesrenar. En utsträckning av denna rätt synes ock vara oförenlig med den ståndpunkt, lagförslaget i andra hänseenden intagit, främst i fråga om begränsningen av lappprivilegiet. På sätt departementschefen yttrat i 1917 års proposition lär jordbrukarnas skäliga intresse att hålla skötesrenar icke sträcka sig längre än till att få ett renantal, som lämnar möjlighet att ur avkastningen bekomma ett bidrag till hushållets köttbehov. Det i förslaget liksom enligt gällande lag medgivna antalet av tjugu, vilket, där det prövas skäligt och lämpligt, kan höjas till femtio, måste anses väl förslå till täckande av detta legitima behov. En lagstiftning, som på nytt skulle möjliggöra för den bofasta befolkningen att i affärssyfte hålla renhjordar, måste väcka betänkligheter. Såsom framgår av den föregående redogörelsen saknas all rättsgrund för de bofasta att i sådant syfte erhålla betesrätt på andra jordägares marker. Verkningarna av 1917 års lagstiftning i denna del hava varit gynnsamma för det mål man velat främja och det torde icke föreligga skäl för statsmakterna att nu slå in på en annan politik i föreliggande fråga. Utskottet kan ej dela motionärens uppfattning att en utsträckning av den bofasta befolkningens rätt att hålla skötesrenar skulle motverka en oekonomisk renhantering. Genom lagförslagets bestämmelser, särskilt rörande nedbringande av renantalet inom lappby, torde på bättre sätt vara sörjt för att möjligen förekommande missförhållanden i det av motionären angivna hänseendet komma att undanröjas. Utskottet finner sig på grund av det anförda böra avstyrka bifall till motionen.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt

dels att 15 § 2 mom. måtte erhålla följande lydelse: »Den som med stöd — — — minsta belopp och en särskild avgift femtio öre för varje ren. Denna lega — — — före den 1 juli. Inom samma tid skall renägaren hos lappfogden anmäla renskötarens namn. Den särskilda avgiften av femtio öre för varje ren enligt den i § 19 omnämnda renlängden uttages medelst postförskott på sätt Konungens befallningshavande föreskriver, och skall denna avgift enligt närmare föreskrifter av Konungen användas såsom — — — främjande»;

dels ock att 3 mom. i 15 § måtte ur förslaget utgå eller, om detta icke kunde beviljas, rätt måtte tilldelas renägare enligt 15 § att hava sina renar i vård hos högst två lappar, av vilka den ene borde vara en fjällapp och den andre en skogslapp.

Vad först angår yrkandet om uteslutande av bestämmelsen om skyldighet för skötesrenägaren att årligen anmäla antalet skötesrenar är denna bestämmelse en ordningsföreskrift, som förekommer även i gällande lag. Visserligen torde det kunna möta svårigheter för renägaren att vid den tid, då anmälan skall ske, exakt uppgiva renantalet. Det är dock oriktigt, såsom i motionen göres gällande, att ett uppgivande av ett ungefärligt renantal skulle medföra bötesansvar i den händelse det senare visar sig, att det uppgivna antalet understiger det verkliga. Det är givetvis endast i det fall att uppgifterna lämnats mot bättre vetande som ansvarspåföljd kan inträda. Då bestämmelsen synes erforderlig ur ordningssynpunkt, finner sig utskottet icke böra förorda densamma uteslutande.

Beträffande skyldigheten för skötesrenägare att hava samtliga sina renar under vård av en och samma lapp finnes motsvarande föreskrift i gällande lag. Med densamma avses att underlätta kontrollen över efterlevnaden av lagens bestämmelser om de bofastas rätt att hålla skötesrenar. Då vad i motionen anförts icke synes innefatta tillräckliga skäl för ändring av gällande lag i denna del, anser utskottet att bestämmelsen bör kvarstå.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt

dels att 27 § 1 mom. första stycket måtte erhålla följande lydelse: »Förorsaka fjällapps renar — — — skall skadan, där den inträffar under juni, juli, augusti eller september månad, ersättas — — — skadan»;

dels att 27 § 1 mom. andra stycket måtte avfattas på följande sätt: »Inträffar skadan — — — vållande till skadan. Kan vårdlöshet anses ligga grödans ägare till last, ity att han, när grödan lämnats utestående i stack eller hässja, underlåtit att så snart väderleksförhållandena sådant medgiva hemföra grödan eller ock försummat, att på ett betryggande sätt stänga omkring densamma, är han dock pliktig att själv stå skadan — — — honom förlust»;

dels ock att till 27 § 1 mom. tredje stycket måtte fogas orden »utan så är, att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda fastighetsinnehavaren förlust» eller att annat lämpligt uttryck med samma innebörd måtte tilläggas lagrummet.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 9 saml. 1 avd. 23 häft. (Nr 29—30.) 904 28 2

15 § 2 och
3 mom.
Herr
Grapensons
motion.

Utskottet.

*Ersättnings-
skyldighet
för skada
genom renar.
27 §.
Herr
Grapensons
motion.*

Utskottet.

Såsom framhållits under förarbetena till förslaget tillhör den fråga, man sökt lösa genom bestämmelserna om ersättning för skada genom renar, de mest svårlösta i renbeteslagstiftningen. Efter olika försök att lösa frågan har man slutligen uppnått ett resultat, vilket den övervägande delen av vederbörande parter ansett sig kunna godtaga. Av utredningen framgår ock, att erfarenheten av dessa bestämmelser sådana de föreligga i nu gällande lag varit i huvudsak tillfredsställande och att tidigare förekommande missnöje å ömse håll avtagit. På sätt utskottet ovan nämnt har man med hänsyn härtill i det nu framlagda förslaget icke ansett sig böra rubba de grundprinciper, på vilka ifrågavarande stadganden vila.

Till de grundläggande bestämmelserna å ifrågavarande område höra föreskrifterna om de tider, då den bofasta befolkningens gröda skall åtnjuta särskilt skydd. Motionären hemställer nu att lapparnas *ovillkorliga* ersättnings skyldighet för skada å gröda, ovan odlingsgränsen, vilken enligt förslaget gäller juni, juli och augusti månader, måtte utsträckas att omfatta skada, som inträffar jämväl under september månad. Uppgiften i motionen att motsvarande bestämmelser i 1898 års lag avse tiden maj—september är felaktig. Härutinnan är förslaget överensstämmande med gällande lag. På grund härav och då ett bifall till motionen helt visst skulle medföra stora olägenheter för fjälllapparna, vilka vid ifrågavarande tid pläga återvända från fjällen, anser sig utskottet böra avstyrka ändringsförslaget.

Vad motionären i övrigt anfört beträffande förevarande paragraf överensstämmer med de anmärkningar, som av länsstyrelsen i Norrbottens län riktats mot motsvarande bestämmelser i den sakkunniges förslag. Utskottet, som biträder vad departementschefen yttrat till bemötande av dessa anmärkningar, tillåter sig att härutinnan hänvisa till departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet (se prop. sid. 145).

*Minskning av
renantalet.
39 §.
Herr
Lindhagens
motion.
Utskottet.*

Herr *Lindhagen* har i sin motion nr 278 hemställt, att tvångsåtgärderna i 39 § 3 mom. måtte göras beroende av att andra utkomstmöjligheter och jordupplåtelse i stället bereddes lapparna.

Den år 1919 tillsatta lappkommittén hade uti sina förslag om lapparnas renskötsel meddelat vissa bestämmelser om upplåtelse av mark inom lappmarkerna och å renbetesfjällen åt lappar för bosättning och jordbruk m. m. Då dessa bestämmelser icke ansågos hänförliga till sådan lag, som avses i § 87 regeringsformen, hava de icke upptagits i föreliggande förslag utan har frågan om upplåtelse av mark för lapparnas bosättning gjorts till föremål för särskild framställning till riksdagen (se proposition nr 206). Några olägenheter i den riktning, som antydes i motionen, torde icke vara att befara vid tillämpningen av de i förevarande lagrum medgivna tvångsåtgärderna, då i paragrafen uttryckligen stadgats, att det åligger Konungens befallningshavande tillse att renskötande lapp icke i oskäligen grad kringskäres i sin näring. Utskottet finner förty, att motionen icke bör föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr *Lindhagen* har i sin motion nr 278 hemställt, att de under 41—43 §§ upptagna bestämmelserna måtte »miktras i fråga om fjälllapparna i syfte att bereda dem mera likvärdig frihet med svenskarna och att vad särskilt skogslapparna angår, de ej underkastas enligt 43 § inskränkta restriktioner till förmån för renskötseln än som gälla för den svenska befolkningen i de angivna avseendena».

*Lapparnas
bostäder och
odlingar m. m.
41—43 §§.
Herr
Lindhagens
motion.*

Till stöd för sitt yrkande har motionären åberopat vissa i »Samefolkets egen tidning» införda artiklar, däri göres följande uttalande om de föreslagna bestämmelserna angående lapparnas bostäder och odlingar:

»För trakter ovan den s. k. odlingsgränsen och å renbetesfjällen i Jämtlands län ha givetvis de stadgade bestämmelserna i stort sett berättigande och av behovet påkallat; men å trakter nedom odlingsgränsen, sålunda närmast med hänsyn till skogslapparna, är det önskvärt att bestämmelserna i delar, som avse begränsningar till förmån för renskötseln, böra utgå på grund därav, att å dess trakter upptagande av odlingar i allmänhet icke äro beroende av några föreskrifter, som ömma för eller åsyfta något hänsynstagande till renskötseln, än mindre att lapparna skola höras. Under sådana förhållanden är det icke allenast principiellt oriktigt utan tillika omotiverat att för den handfull odlingar, varom här är fråga, för lapparna stadga restriktioner, som icke tillämpas beträffande odlingar i allmänhet. Av allt att döma måste det tillskrivas ett förbiseende, att de föreslagna restriktionerna överhuvud kommit att avse även skogslapparna.»

På sätt framgår av förestående citat göres i den av motionären åberopade tidningsartikeln icke gällande annat än att bestämmelserna i stort sett äro berättigade ovan odlingsgränsen och å renbetesfjällen, d. v. s. å de trakter, där fjälllapparna hava sina huvudvisten. Vad skogslapparna angår äro dessa givetvis oförhindrade, om de önska erhålla tillstånd till odling, att anlita de möjligheter, som stå öppna även för andra medborgare. De nu föreslagna bestämmelserna innebära särskilda förmåner för *de renskötande lapparna* att få uppföra timrade renvaktarstugor och upptaga odling av mindre omfattning å trakter, som äro upplätta till renbete. Under sådana förhållanden synes det riktigt, att vid tillståndets meddelande hänsyn tages till renskötseln. Utskottet tillstyrker därför, att bestämmelserna antagas oförändrade i anmärkta hänseendet.

Utskottet.

Herr *Asplund* har i sin motion nr 279 hemställt, att bestämmelsen i 45 § första stycket måtte i förtydligande syfte kompletteras med orden: »allmänningsskog, som tillhör kommun eller härad eller samtliga inom sådana befintliga ägare av i mantal satt jord», samt att motsvarande jämkningar måtte vidtagas i vissa andra paragrafer.

*Lapparnas
rätt å all-
männings-
skogar.
45 §.
Herr
Asplunds
motion.*

Den år 1919 tillsatta lappkommittén hade i sina förslag med enskild mark likställt sådana allmänningsskogar, som icke tillhöra kronan. Uti det till lagrådet år 1924 remitterade förslaget jämnställdes, utom i vissa hänseenden, med kronomark under kronans omedelbara disposition även allmänningsskogar, varmed åsyftades ej blott allmänningsskogar i Västerbottens och Norrbottens län utan jämväl inom Kopparbergs och Gävleborgs län vid

Utskottet.

storskifte avsatta häradsallmänningar och besparingsskogar. Föreliggande förslag intager en mellanställning mellan dessa ståndpunkter. Lapparnas rättigheter å allmänningar utom Norrbottens och Västerbottens län torde för dem vara av mindre betydelse. Huvudsaken synes vara att rättighet tillförsäkras dem att å samtliga de områden, som vid avvitrting inom sistnämnda två län blivit utlagda till allmänningsskog och varå alltså förordningen den 18 juni 1920 är tillämplig, begagna skogen i samma omfattning, som å mark under kronans omedelbara disposition. På grund härav vill utskottet i anledning av ifrågavarande hemställen föreslå ändringar av nu angiven innebörd uti 25, 41, 45, 46, 47 och 58 §§ i förslaget.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt, att 55 § måtte erhålla följande formulering: »Lapp, som tillhör lappby, är berättigad att — — — som eljest gälla».

Lapparnas
rätt till jakt
och fiske.
55 §.

Herr *Grapen-*
sons motion.

Utskottet.

Uttalandet i motionen att endast den lapp, som driver renskötsel, enligt förslaget är berättigad till jakt och fiske är oriktigt. Sådan rätt tillkommer jämlikt 1 § lapp, som tillhör lappby, således även sådana lappar, som till följd av ålder, sjukdom eller annan anledning upphört med renskötseln utan att ägna sig åt annat yrke. Under hänvisning till vad lagrådet anfört vid motsvarande 36 § i det till lagrådet remitterade förslaget finner utskottet att motionärens yrkande icke bör föranleda till någon åtgärd.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt om sådan ändring av 62 §, att viten, ådömda för överträdelse av byordning, skola tillfalla lappbyns kassa.

Viten för
överträdelse
av byordning.
62 §.

Herr *Grapen-*
sons motion.

Utskottet.

Med hänvisning dels till departementschefens anförande i anledning av länsstyrelsens i Norrbottens län i motionen åberopade yttrande dels ock till vad i frågan tidigare förekommit (se prop. sid. 199), finner utskottet ej skäl att tillstyrka ändring i ifrågavarande från gällande lag upptagna bestämmelse.

Utom de ändringar, för vilka utskottet ovan redogjort, vill utskottet föreslå viss jämkning av redaktionell art uti 36 § 1 mom.

Förslaget till lag om renmärken.

Förevarande förslag är med smärre jämkningar och tillägg överensstämmande med den nu gällande lagen, detta även i formellt hänseende.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 hemställt, att riksdagen be-
träffande formen å den avbildning av renmärke, som enligt 2 § skall ingivas
till rätten, måtte åtnöjas med de bestämmelser, som gälla enligt lagen den
1 juli 1898 om renmärken.

2 §.

Herr Grapenson's motion.

Uti gällande renmärkeslag stadgas, att den, som vid häradsrätt söker fast-
ställelse å renmärke, har att inlämna ett avklipp av märket av bestämd
storlek, nämligen tolv centimeter i bredd och tre centimeter i höjd. Enligt
vad 1919 års kommitté upplyst har det visat sig, att denna föreskrift varit
svår att i praktiken efterleva och att densamma även i övrigt varit mindre
lämplig för det syfte, man därmed velat uppnå. Kommittén hade trott sig
kunna uppnå det i stadgandet avsedda syftet bättre, om märket avbildades
efter viss fastställd modell. Mot denna anordning har tidigare icke fram-
kommit anmärkning. Däremot har invändning gjorts mot formen å den före-
slagna modellen. Under åberopande av vad under ärendets tidigare be-
handling anförts till bemötande av denna invändning (se prop. sid. 202)
samt då ett bibehållande på sätt motionären yrkat av gällande lags bestäm-
melser i denna del icke synes lämpligt, kan utskottet icke tillstyrka ändring
i det föreslagna stadgandet.

Utskottet.

Herr *Grapenson* har i sin motion nr 457 yrkat, att riksdagen måtte be-
sluta antingen att 5 § andra stycket måtte utgå eller ock att åt sagda stycke
lämnades sådan formulering, att gamla, vissa hemman tillhöriga märken för
får och renar på något sätt skyddades för den förutvarande ägarens räk-
ning.

5 §.

Herr Grapenson's motion.

Enligt motsvarande paragraf i gällande lag skall fastställelse av renmärke
anses hava förfallit, om renmärket icke begagnats under en tid av fem år.
Då denna tid ansågs för kort, har nu föreslagits en förlängning av tiden
till tio år. Häremot anmärkte länsstyrelsen i Norrbottens län att man icke
borde frångå gällande lag i denna del. Då ett dylikt begagnat märke lämp-
ligen icke bör åtnjuta skydd i obegränsad tid samt den nu föreslagna tiden
av tio år synes utskottet skälig, finner sig utskottet sakna anledning till-
styrka ändring i paragrafen.

Utskottet.

**Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den
20 juni 1919 (nr 445), innefattande bestämmelser
i anledning av konventionen den 5 februari
1919 mellan Sverige och Norge angående
flyttlapparnas rätt till renbetning.**

Mot detta förslag har utskottet icke funnit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat i oförändrat skick bifallas av riksdagen, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

Häri genom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

1. Rätt till renskötsel, varom i denna lag sägs, tillkommer den som är av lapsk härkomst, såframt hans fader eller moder eller någon av dessas föräldrar såsom stadigvarande yrke drivit renskötsel eller biträtt däri eller ock Konungens befallningshavande medgiver honom rätt därtill. Sådant medgivande må lämnas endast när särskilda skäl därtill äro.

Rätt till renskötsel tillkommer ock kvinna, som är eller varit gift med man med dylik rätt. Ingår kvinna, som har rätt till renskötsel, äktenskap med man, som saknar dylik rätt, går hon rätten förlustig; Konungens befallningshavande obetaget att, där i något fall synnerliga skäl föreligga, medgiva, att hon, med de begränsningar i fråga om tid och renantal som kunna finnas lämpliga, må bibehållas vid rättigheten.

Med lapp avses i denna lag en var, som enligt vad nu är sagt äger rätt till renskötsel; och den lapp, som själv eller genom medlemmar av sitt hushåll driver renskötsel, kallas renskötande lapp.

2. Rätt till renskötsel innefattar befogenhet för lapp att, enligt vad nedan sägs, å de trakter, där han äger uppehålla sig med sina renar, begagna sig av land och vatten till underhåll för sig och renarna. Lapp, som ej tillhör lappby, må dock icke utöva nämnda befogenhet i vidare mån än i 14 § 2 mom. sägs.

Rörande den omfattning, i vilken lapp må inom nationalpark utöva nu nämnda rätt, är särskilt stadgat.

När i denna lag talas om lapps renar, förstås därmed icke allenast hans egna utan ock sådana renar, som annan i enlighet med denna lag satt i hans vård (skötesrenar).

2 §.

1. Lappar, som driva *fjällrenskötsel* (fjällappar), äro berättigade att under varje tid av året uppehålla sig med sina renar dels inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker å trakterna ovan odlingsgränsen dels ock inom Jämtlands län å renbetesfjällen, varmed i denna lag förstås såväl de vid avvitringen för lapparna avsatta renbetesfjällen som ock de till utvidgning av dessa fjäll sedermera upplätta områdena.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2. Fjällappar må ock uppehålla sig med sina renar å trakterna nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker samt å de trakter utom nämnda lappmarker och renbetesfjällen, som lapparna efter gammal sedvana besökt med sina renar, dock endast under oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader, såvitt icke antingen avtal träffats med vederbörande jordägare eller brukare om rätt för lapparna att uppehålla sig där under annan tid av året eller ock otjänliga väderleks- eller betesförhållanden nödga till tidigare flyttning om hösten eller hindra återflyttning om våren.

3. Prövas beträffande visst område utövändet av den rätt, som tillkommer fjällapparna enligt 1 och 2 mom., vara i synnerlig mån betungande för den jordbrukande befolkningen, må Konungen förordna, att området ej vidare må begagnas för fjällrenskötsel. I ty fall skall dock annat lämpligt område anvisas lapparna.

4. Om expropriation för fjällrenskötselns behov är särskilt stadgat.

3 §.

1. Lappar, som driva *skogsrenskötsel* (skogslappar), äro berättigade att under varje tid av året uppehålla sig med sina renar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovan odlingsgränsen och å sådan mark nedom samma gräns, som antingen tillhör kronan eller, ehuru upplåten till enskild, vid avvittningen förklarats utgöra renbetesland eller av ålder varit såsom sådant land använd, dock att de må uppehålla sig endast å trakter, där skogsrenskötsel av ålder förekommer under våren, sommaren eller hösten.

2. Skogslappar må ock uppehålla sig med sina renar å annan mark inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, som av ålder användes för skogsrenskötsel, samt å de trakter utom nämnda lappmarker, vilka skogslappar från lappmarkerna efter gammal sedvana vissa tider av året besöka med sina renar, dock endast under oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader, såvitt icke antingen avtal träffats med vederbörande jordägare eller brukare om rätt för lapparna att uppehålla sig där under annan tid av året eller ock otjänliga väderleks- eller betesförhållanden nödga till tidigare flyttning om hösten eller hindra återflyttning om våren.

3. Prövas beträffande visst område utövändet av den rätt, som tillkommer skogslapparna enligt 1 och 2 mom., vara i synnerlig mån betungande för den jordbrukande befolkningen eller hinderligt för odlingens fortgång eller ock medföra väsentligt hinder eller avsevärd skada för fjällrenskötsel, må Konungen förordna, att området ej vidare må begagnas för skogsrenskötsel.

4 §.

Utan hinder av vad i 2 och 3 §§ stadgats må Konungens befallningshavande, där det med hänsyn till renbetets bevarande eller eljest för ren-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

skötselns behov prövas nödigt, påbjuda, att å viss trakt betning av renar må äga rum allenast i begränsad omfattning eller ock skall tills vidare eller för viss tid upphöra.

5 §.

Finner Konungen visst område å trakt, där lapparna äga uppehålla sig med sina renar, oundgängligen erforderligt för särskilt ändamål av större betydelse, må sådant område undantagas från lapparnas begagnande.

År område, som sålunda undantages, beläget ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen, skall skälig gottgörelse lämnas för det intrång, som genom områdets undantagande orsakas för renskötseln. Sådan gottgörelse skall enligt bestämmelser, som givas av Konungen, användas till förmån för lapparna.

6 §.

Där det för samfärdselns uppehållande prövas nödigt, äger Konungens befallningshavande förordna, att visst område vid färdväg ej må begagnas för annan betning av renar än den, som ifrågakommer under flyttning eller eljest vid färd å vägen, så ock att visst område omkring kyrkplats, tingsställe, marknadsplats eller annan därmed jämförlig plats icke må begagnas för betning av andra renar än dragrenar, som användas vid besök å platsen.

Om lappby.

7 §.

För renskötselns drivande skola lapparna vara indelade i lappbyar.

De trakter, där renskötsel må drivas under varje tid av året, skola fördelas mellan lappbyarna på det sätt, att gränser fastställas för de områden, inom vilka betesrätt må utövas av de särskilda lappbyarna. Det ankommer på Konungens befallningshavande att efter hörande av de lappar, vilkas rätt är i fråga, verkställa sådan indelning ävensom vidtagna den ändring i verkställd indelning, som av omständigheterna påkallas.

För lappby må i den mån så prövas möjligt och lämpligt i enahanda ordning fastställas betesområden med bestämda gränser jämväl inom de trakter, där lapparna äga uppehålla sig med sina renar allenast under del av året.

För två eller flera lappbyar må fastställas gemensamt betesområde.

8 §.

Till lappby höra:

a) lapp, som inom lappbyn driver renskötsel eller biträder i sådan näring;

b) lapp, som inom lappbyn drivit eller på stadigvarande sätt biträtt i renskötsel men upphört därmed och icke stadigvarande ägnat sig åt annat yrke, dock ej tjänare från främmande lappby;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

c) lapp, som innehar tillstånd jämlikt 9 § att inflytta till lappbyn; samt
 d) hustru och hemmavarande barn till lapp, som avses i a)—c), ävensom änka och omyndigt barn till avliden sådan lapp, ändå att de icke själva driva eller biträda i renskötsel.

9 §.

1. Vill lapp med sina renar inflytta till lappby, har han att söka tillstånd därtill hos Konungens befallningshavande i det län, dit lappbyn hör. Vid ansökningen skall fogas uppgift om antalet av de renar, med vilka sökanden vill inflytta, samt avbildning av renmärke, som är renarna åsatt. Över ansökningen skall Konungens befallningshavande höra lapparna i byn, samt, där inflyttningen kan beröra lappby inom annat län, Konungens befallningshavande därstädes. Giver den i ärendet verkställda utredningen vid handen, att nödigt utrymme finnes inom lappbyn, och prövas inflyttningen eljest lämpligen kunna ske, meddelar Konungens befallningshavande sökanden rätt att inflytta och föreskriver därvid tillika, inom vilken tid inflyttningen skall vara verkställd. Vad sålunda stadgats skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse för det fall att lapp vill inflytta till lappby för att driva renskötsel med där redan befintliga renar.

Lapp, vilken tagit tjänst som biträde i renskötsel inom främmande lappby, är berättigad att utan tillstånd, varom nyss är sagt, återflytta med sina renar till den lappby han förut tillhört.

2. Där lapp i strid med bestämmelserna i 1 mom. inflyttar till lappby, äger Konungens befallningshavande förelägga honom vid vite att inom viss tid med sina renar avflytta från lappbyn; och må i fall av tredska Konungens befallningshavande utdöma vitet och antingen förelägga nytt vite eller ock föreskriva vidtagande på den tredskandes bekostnad av nödiga åtgärder för rättelses vinnande. Därvid må Konungens befallningshavande, om rättelse icke annorledes kan vinnas, förordna, att renarna skola levande eller slaktade försäljas för ägarens räkning.

10 §.

Lapp må ej utan tillstånd av Konungens befallningshavande uppehålla sig med sina renar å främmande lappbys till gränserna bestämda betesområde.

Låter lapp olovligen sina renar inkomma på sådant område, äger Konungens befallningshavande förelägga honom vid vite att inom viss tid bortföra renarna därifrån; och vare i fall av tredska lag som i 9 § 2 mom. sägs.

11 §.

1. För varje lappby skall finnas en byordning. Denna utfärdas av Konungens befallningshavande efter lapparnas hörande.

Byordningen skall, i den mån det finnes erforderligt, innehålla föreskrifter angående ordningen för renskötselns drivande inom lappby samt i övrigt angående förhållandet mellan lapparna inbördes, såsom om:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

a) fördelning av betet inom lappbyn, flyttningar, som för renbetets bevarande och renskötselns ändamålsenliga drivande anses nödiga, och ordnande i övrigt av betesrättens utövning;

b) antalet renar, som må föras på bete å visst betesområde;

c) renhjordarnas bevakning, antalet renvaktare, dessas anskaffande i fall av tredska på den tredskandes bekostnad ävensom hjordarnas ordnande och sammanhållande vid flyttningar;

d) renhjords samlande för märkning, för frånskiljande av främmande renar eller för annat ändamål;

e) förfarandet vid renmärkning och renslakt, särskilt vid nedslaktning av omärkta renar eller av renar, vilkas märken blivit förstörda eller förfalskade eller äro okända, ävensom vid försäljning av dylika renar, levande eller slaktade, så ock tid för och förfarande vid uppvisning enligt lagen om renmärken av renar, vilkas märken blivit förstörda eller förfalskade eller äro okända;

f) ersättning till lapp för märkning av annans ren eller för tillfällig vård om främmande renar eller till ordningsman för omhändertagande och vidare förfarande med omärkta renar eller med renar, vilkas märken blivit förstörda eller förfalskade eller äro okända;

g) förvaltning, användning och redovisning av lappbyn gemensamt tillhöriga medel; samt

h) sättet för överläggning och beslut i ämnen, som röra lappbyn gemensamt, ävensom i vilka fall lappbyn må uppdraga åt fullmäktige att besluta å lappbyns vägnar och i vilken ordning dessa skola utses.

2. I byordning må, där ej ansvar enligt denna lag är bestämt, stadgas vite från och med fem till och med femhundra kronor för underlåtenhet att ställa sig byordningens bestämmelser till efterrättelse. Den som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot byordning, fortsätter samma förseelse skall, när han varder lagligen förvunnen härtill, för varje gång stämning utfärdats och delgivits fällas till vite efter ty i byordningen är sagt.

12 §.

Med lappby skall minst en gång om året, å tid som för lappbyn är lämplig, efter Konungens befallningshavandes förordnande hållas sammanträde inför lappfogde eller landsfiskal.

Över ärenden, som å sammanträde behandlas, skall föras protokoll av den, inför vilken sammanträdet hålles.

13 §.

1. I lappby skall finnas en ordningsman, vilken de till lappbyn hörande, renskötande lapparna äga inom sig utse vid sammanträde, som efter Konungens befallningshavandes förordnande hålles inför lappfogde eller landsfiskal.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Om valet skall Konungens befallningshavande genast underrättas genom den, inför vilken sammanträdet hållits. Det ankommer på Konungens befallningshavande att pröva den valdes lämplighet för befattningen samt, därest han finnes lämplig, meddela honom förordnande men i annat fall föreskriva nytt val.

Ordningsman utses för en tid av sex år med rätt för honom att efter två år eller, därest giltig ursäkt visas, dessförinnan av Konungens befallningshavande erhålla entledigande från befattningen; vare han dock skyldig att bestrida densamma, intill dess Konungens befallningshavande utfärdat förordnande för annan ordningsman.

Konungens befallningshavande äger ock eljest, när skäl därtill är, före tjänstgöringstidens utgång entlediga ordningsman.

2. Ordningsman åligger att vaka över efterlevnaden av gällande lagar rörande renskötseln och av den för lappbyn utfärdade byordningen samt att i övrigt ställa sig till efterrättelse den instruktion Konungens befallningshavande utfärdar för honom.

Ordningsman åtnjuter det skydd och är underkastad det ansvar, som i lag stadgas beträffande tjänsteman. Till ordningsman skall av allmänna medel utgå ersättning enligt vad därom särskilt stadgas.

Om skötesrenar.

14 §.

1. Lapp är berättigad att hava renar i vård hos renskötande lapp, dock icke utan Konungens befallningshavandes samtycke hos lapp inom annan lappby än den han själv tillhör.

2. Tillhör lapp ej lappby, må han ändock, därest han har sitt hemvist inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmarker eller inom Jämtlands län eller inom Idre socken av Kopparbergs län, hava renar i vård hos renskötande lapp till ett antal av högst tjugu renar för hushåll, års- och fjolårskalvar häri ej inbegripna; Konungens befallningshavande obetaget att, där det med hänsyn till förhållandena prövas skäligt och lämpligt, tillåta ett antal av intill femtio eller, då synnerliga skäl därtill äro, ett högre antal, dock ej över etthundra.

Hava renar utöver förstnämnda antal vid bodelning eller genom arv, testamente eller gåva tillfallit lapp, som ej tillhör lappby, må han dock under en tid av tre år utan särskilt tillstånd hava jämväl det överskjutande antalet renar i vård hos renskötande lapp.

15 §.

1. Inom Norrbottens län må tills vidare även den som ej är lapp men har sitt hemvist inom länets lappmarker och där äger eller brukar jordbruksfastighet, hava renar i vård hos renskötande lapp, som ej är i annans tjänst. Antalet sådana renar må för hushåll icke överstiga tjugu,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

års- och fjolårskalvar häri ej inbegripna, Konungens befallningshavande obetaget att, där det med hänsyn till förhållandena prövas skäligt och lämpligt, tillåta ett högre antal, dock ej över femtio.

Flyttar renägare utom länets lappmarker eller upphör han att där äga eller bruka jordbruksfastighet, skall han inom ett år därefter avhända sig skötesrenarna. Dör renägare, må renarna behållas av dödsboet, så länge boet äger eller brukar jordbruksfastighet inom länets lappmarker.

2. Den som med stöd av stadgandena i 1 mom. har renar i vård hos renskötande lapp, skall för varje ren, fjolårskalvar inbegripna, erlagga sköteslega för löpande kalenderår, vilken lega ej må understiga ett av Konungens befallningshavande fastställt minsta belopp. Denna lega skall erläggas för skötesrenar hos *fjälllapp* före den 1 april samt hos *skogslapp* före den 1 juni. Inom samma tid skall renägaren hos lappfogden anmäla antalet skötesrenar ävensom renskötarens namn. I samband med anmälan skall för varje anmäld ren erläggas en särskild avgift av femtio öre, som enligt närmare föreskrifter av Konungen skall användas såsom bidrag till bekostande av allmänna renräkningar samt till åtgärder för renskötelsns främjande.

För renkalv, som under året födes, utgår ej sköteslega eller särskild avgift. Den omständigheten att ren, för vilken sköteslega erlagts, före årets utgång slaktas för renägarens räkning eller ock förgås eller förkommer medför icke rätt för renägaren att återbekomma någon del av erlagt belopp.

Närmare föreskrifter i avseende å anmälningars mottagande samt uppbärande och redovisande av de särskilda avgifterna meddelas av Konungens befallningshavande. Där särskild lapptillsyningsman finnes, äger Konungens befallningshavande förordna denne att i lappfogdens ställe fullgöra hans åligganden i nu angivna hänseenden.

3. Skötesrenägare, som avses i denna paragraf, skall hava samtliga sina renar under vård av en och samma lapp.

16 §.

Dragrenar må en var hava i vård hos renskötande lapp; och skola sådana skötesrenar ej i något hänseende vara inbegripna under bestämmelserna i 14 och 15 §§.

17 §.

Renägare, vilken lämnat renar i vård hos renskötande lapp, står i fråga om dessa renar samma ansvar enligt denna lag som lappen för sina egna renar.

18 §.

Har någon renar i vård hos renskötande lapp i annat fall eller till större antal än ovan är medgivet, eller har någon, som begagnat honom jämlikt 15 § medgiven rätt att hava renar i lapps vård, åsidosatt något

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

av vad i nämnda lagrum stadgats i avseende å sådan rätts utövande, må Konungens befallningshavande förordna, att de renar, som olagligen hållas, skola levande eller slaktade försäljas för renägarens räkning; och skall kostnaden för renarnas omhändertagande och försäljning gäldas av köpeskillingen.

Försummar renägare att erlægga den särskilda avgiften, skall han erlægga dubbel avgift.

Om renlängd.

19 §.

För lappby skall årligen vid sammanträde, varom i 12 § sägs, upprättas en längd, upptagande en var, som inom lappbyn driver renskötsel eller där har renar i vård hos annan, ävensom det antal där befintliga renar han äger. Längden upprättas med ledning av lapparnas uppgifter eller, där enighet ej kan vinnas, efter bestämmande av ordningsmannen och, om lapparna det önska, två av dem vid tillfället utsedda lappar. Därest lappbys område till någon del utgöres av eller ingår i skadeersättningsområde, varom i 33 § förmåles, skall särskild längd upprättas för sådan del av lappbyn.

Längden skall styrkas av ordningsmannen och två vid sammanträdet närvarande lappar och länder sedermera, intill dess ny längd blivit på enahanda sätt upprättad, till efterrättelse i de fall, då enligt denna lag eller enligt byordning lapparnas rättigheter och skyldigheter bestämmas efter antalet renar, såvitt ej antingen styrkas kan, att det i längden upptagna renantalet genom olycksfall eller av annan tillfällig anledning under tiden väsentligen förändrats eller ock vid tillfällig renräkning, varom förmåles i 20 § 2 mom., befunnits, att längden är felaktig.

Av längden upprättas tre exemplar, av vilka ett överlämnas till Konungens befallningshavande och ett till lappfogden samt ett förvaras av ordningsmannen.

Om renräkning.

20 §.

1. Allmän renräkning skall hållas, då Konungen bestämmer. Närmare föreskrifter angående räkningens verkställande meddelas av Konungen.

Om räkning minst vart tredje år av renar inom vissa lappbyar i Norrbottens län är särskilt stadgat.

2. Konungens befallningshavande må förordna om hållande av tillfällig renräkning i nödig omfattning, där grundad anledning finnes, att renlängd, som enligt 19 § upprättats, är felaktig i avseende å en eller flera renägars renantal. Utvisar renräkningen betydande felaktighet i renlängden, skall kostnaden för räkningen gäldas av lapp, vars uppgifter till längden angående renantalet med hänsyn till felets storlek måste anses lämnade mot bättre vetande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3. Renskötande lapp är pliktig att utan ersättning samla och biträda vid räknandet av den hjord, till vilken hans renar höra, vid äventyr att nödig hjälp eljest må anskaffas på hans bekostnad.

Om flyttningar.

21 §.

Lapp må med sina renar flytta mellan de områden, å vilka han äger uppehålla sig med renarna; vare dock skyldig att taga väg, där minsta skada förorsakas. Konungens befallningshavande har att i händelse av tvist bestämma var flyttningsväg må tagas.

22 §.

Lapp åligger att tillse, att såvitt möjligt renar icke vid flyttning lämnas efter eller under flyttning eller innan flyttning anträdes utan bevakning ströva i förväg. Sker det ändock, skall lappen så fort ske kan samla renarna och återföra dem till hjorden, vid äventyr att lappfogden eljest äger verkställa detta på lappens bekostnad eller, då fråga är om allenast ett fåtal renar, vidtaga annan lämplig åtgärd.

23 §.

Flyttningsväg, som lapparna av ålder nyttjat, må fortfarande av dem användas; dock att när ändring av sådan väg är av synnerliga skäl påkallad och finnes kunna ske utan väsentlig olägenhet för lapparna, Konungens befallningshavande må förordna härom samt anvisa ny, för lapparna tjänlig flyttningsväg. Ej må genom röjning, uppodling av jord, uppförande av hägnad, utläggande av timmerbommar eller annorledes flyttningsväg göras obrukbar för lapparna eller framkomligheten å sådan väg i väsentlig mån förminskas.

24 §.

Lapp, som med sina renar flyttar utom den socken, där han har sitt hemvist, skall för varje socken, som under flyttningen av honom besökes, inom åtta dagar efter ankomsten göra anmälan hos landsfiskalen och därvid uppgiva namn och hemvist samt, om han har andras renar i sin vård, ägarna till dessa renar; och äger lappen utan ersättning erhålla bevis om anmälningsskyldighetens fullgörande.

Konungens befallningshavande äger, då så finnes nödigt, förordna en eller flera personer, bosatta å platser som ligga i flyttningsväg, att mottaga anmälningar, varom ovan sägs, och utfärda bevis däröver. Under rättelse om den eller de förordnades namn och bostad skall tillställas ordningsmännen i de lappbyar, som begagna vägen, samt årligen intagas i länskungörelserna. Anmälningar, vilka mottagas av sålunda förordnad person, skola så fort ske kan överlämnas till landsfiskalen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Det åligger landsfiskalen att föra dagbok över samtliga till honom inkomna anmälningar.

Om ringgården och andra stängsel.

25 §.

1. Lapp är berättigad att å område, där han äger uppehålla sig med sina renar, uppföra gårde för mjölkning, märkning eller skiljning av renar (ringgårde) ävensom annat stängsel för tillfälligt behov och av ringa utsträckning.

Nedom odlingsgränsen samt utom renbetesfjällen må dock ringgårde, avsett för stadigvarande bruk, uppföras endast efter anvisning av vederbörande jordägare eller brukare eller, då fråga är om kronomark under kronans omedelbara disposition eller *kommun tillhörig allmänningskog*, av lappfogden efter samråd med vederbörande skogstjänsteman. Åtnöjes ej lappen med jordägares eller brukares anvisning, må plats för gårdet bestämmas av lappfogden.

Nedom odlingsgränsen samt utom renbetesfjällen må dock ringgårde, avsett för stadigvarande bruk, uppföras endast efter anvisning av vederbörande jordägare eller brukare eller, då fråga är om kronomark under kronans omedelbara disposition eller *område, som vid avvitrning blivit utlagt till allmänningskog*, av lappfogden efter samråd med vederbörande skogstjänsteman. Åtnöjes ej lappen med jordägares eller brukares anvisning, må plats för gårdet bestämmas av lappfogden.

2. Annat stängsel för renar än i 1 mom. sägs må uppföras allenast efter särskilt tillstånd av Konungens befallningshavande.

Om renarnas bevakning och om försumlighet i renskötseln.

26 §.

Renskötande lapp skall i överensstämmelse med fordringarna på god renskötsel övervaka sina renar.

Ådagalägger lapp försumlighet i renskötseln, så att därigenom skada eller annan olägenhet förorsakas, må Konungens befallningshavande tilldela honom varning. Är försumligheten av svårare beskaffenhet, eller låter han icke rätta sig av meddelad varning, äger Konungens befallningshavande föreskriva lämpliga åtgärder för åstadkommande av bättre bevakning av renarna eller förordna, att renarna skola för viss tid eller tills vidare överlämnas till vård åt annan renskötande lapp, eller föreskriva, att renantalet skall minskas genom försäljning av renar, levande eller slaktade, eller ock, där Konungens befallningshavande efter lapparnas hörande finner den försumlige uppenbart olämplig att sköta renar, förklara honom förlostig rätten att vidare vara renskötare.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Närmare bestämmelser om verkställigheten av föreskrivna åtgärder meddelas av Konungens befallningshavande, som därvid äger förelägga vite samt i fall av tredska utdöma vitet och antingen förelägga nytt vite eller ock låta vidtaga åtgärderna på den tredskandes bekostnad.

Om ersättningsskyldighet för skada genom renar.

27 §.

1. Förorsaka *fjällapps* renar ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen skada å växande eller avskuren men ej i lada införd gröda på åker eller äng eller sådan utängsslätter, vilken blivit odlad eller inhägnad eller utan att vara inhägnad år efter annat varit till höfångst brukad och därtill alltjämt brukas samt genom lador, hässjor, diken, röjning eller på annat sätt tydligt framträder såsom utängsslätter, skall skadan, där den inträffar under juni, juli eller augusti månad, ersättas av ägaren till de renar, vilka förorsakat skadan.

Inträffar skadan å annan tid, skall den ersättas endast i det fall att den, vilken vården om renarna ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnas bevakning varit vållande till skadan. Kan vårdslöshet anses ligga grödans ägare till last, ity att han underlåtit att inom rimlig tid hemföra grödan eller att, där den lämnats utestående i stack eller hässja, till dess skyddande vidtaga åtgärder, som utan större kostnad eller svårighet kunnat verkställas, är han dock pliktig att själv stå skadan, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

Ersättningsskyldighet, varom nu sagts, äger ej rum för skada, som innehavaren av den fastighet, där skadan skett, enligt vid upplåtelsen meddelade eller eljest gällande bestämmelser själv skall stå.

2. Förorsaka *fjällapps* renar ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen skada å gröda på annan mark än i 1 mom. sägs, skall grödans ägare själv stå skadan, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

3. Förorsaka *skogslapps* renar ovan odlingsgränsen å trakt, där sådana lappar jämlikt 3 § äga uppehålla sig med sina renar, skada å gröda, skall vad i 1 och 2 mom. sägs äga motsvarande tillämpning.

28 §.

1. Förorsaka *fjällapps* renar nedom odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen å trakt, där sådana lappar jämlikt 2 § äga uppehålla sig med sina renar, skada å växande eller avskuren men ej i lada införd gröda på mark, som avses i 27 § 1 mom., skall skadan, där den inträffar under tid, då betesrätt ej är medgiven, ersättas av ägaren till de renar, vilka förorsakat skadan.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Inträffar skadan å annan tid, skall den ersättas endast i det fall att den, vilken vården om renarna ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnas bevakning varit vållande till skadan. Kan vårdslöshet anses ligga grödans ägare till last, ity att han underlåtit att inom rimlig tid hemföra grödan eller att, där den lämnats utestående i stack eller hässja, till dess skyddande vidtagna åtgärder, som utan större kostnad eller svårighet kunnat verkställas, är han dock pliktig att själv stå skadan, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

2. Förorsaka *skogslapps* renar nedom odlingsgränsen å trakt, där sådana lappar jämlikt 3 § äga uppehålla sig med sina renar, skada å gröda på mark, som avses i 27 § 1 mom., skall skadan ersättas av renarnas ägare:

a) om skadan sker å växande eller avskuren men ej bärgad gröda och inträffar under maj, juni, juli, augusti eller september månad;

b) om skadan sker å bärgad gröda, som lämnats utestående i stack eller hässja, och inträffar under juni, juli eller augusti månad.

Inträffar skadan å annan tid, gälle vad i 1 mom. andra stycket sägs; dock att renarnas ägare alltid skall ersätta skada, som sker å tid, då betesrätt ej är medgiven å trakten.

3. Förorsaka *fjällapps* eller *skogslapps* renar nedom odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen skada å gröda på annan mark än som avses i 27 § 1 mom., och inträffar skadan under tid, då sådana lappar jämlikt 2 eller 3 § äga uppehålla sig å trakten med sina renar, skall grödans ägare själv stå skadan, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

Inträffar skadan å annan tid, skall den ersättas av renarnas ägare, där den, vilken vården om renarna ålegat, uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid renarnas bevakning varit vållande till skadan.

29 §.

Skada, som av *fjällapps* eller *skogslapps* renar förorsakas å trakt, där sådana lappar icke jämlikt 2 eller 3 § äga uppehålla sig med sina renar under någon tid av året, skall ersättas av renarnas ägare.

30 §.

Fordrar någon ersättning för skada genom renar och träffas ej uppgörelse, äger han att för syn och värdering av skadan dels för egen räkning utse en god man, dels nämna en av de personer, som på sätt i 31 § sägs hava i uppdrag att inom trakten tjänstgöra såsom gode män å lapparnas sida, varefter dessa båda, eller, om de ej kunna enas, lappfogden eller landsfiskalen utser en tredje god man. På kallelse av den sistnämnde skola gode männen sammanträda å stället, där skadan skett, samt verk-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ställa noggrann utredning om dess uppkomst och beskaffenhet, om tiden, då den kan antagas hava skett, så ock om annat, som kan lända till upplysning i saken. Med stöd av den utredning, som sålunda vunnits, skola gode männen med behörigt iakttagande av frånvarandes rätt uppskatta skadan i penningar. Över förrättningen skall föras protokoll.

För det belopp, vartill skadan av de flesta gode männen uppskattats, ävensom för synekostnad må utmätning ske hos den som medgiver, att han är skyldig ersätta skadan. Har den ersättningsskyldige före synen bjudit skadeersättning, ej understigande vad gode männen bestämt, må utmätning för synekostnaden ej ske utan skall sökanden själv stå samma kostnad.

Utän hinder av vad nu är stadgat äger den, hos vilken utmätning skett, så ock den, som lidit skada, där han ej låtit saken gå till utmätning, att instämna sin talan till domstol; skolande den, hos vilken utmätning skett, anhängiggöra sin talan inom ett år från utmätningdagen.

För syneförrättning njuter god man ersättning efter samma grunder som nämndeman.

31 §.

Lappby skall vid sammanträde, som omförmäles i 12 §, för en tid av högst tre år bland den bofasta befolkningen eller bland lappar, som icke driva renskötsel, välja erforderligt antal gode män att under tiden till nästa val för lappbyn deltaga i syn och värdering, varom i 30 § förmäles. Underlåter lappby att anställa sådant val, göres av lappfogden eller den landsfiskal, inför vilken sammanträdet hållits, anmälan härom hos Konungens befallningshavande, som i lappbyns ställe utser lämpligt antal gode män.

Förteckning å de utsedda gode männen intages i länskungörelserna och tillställes en var av gode männen.

32 §.

Hålla flera lappar sina renar tillsammans i en hjord eller har lapp i sin hjord såväl egna som skötesrenar, och sker genom renar, som höra till hjorden, skada, vilken enligt denna lag skall ersättas, skola, där det ej kan utrönas, genom vilkens eller vilkas renar skadan uppkommit, renarnas ägare vara pliktiga att i förhållande till det antal renar, en var av dem har i hjorden, ersätta skadan jämte syne- och rättegångskostnader. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning i det fall att renar, tillhörande olika hjordar, blivit sammanblandade till en hjord.

33 §.

Inträffa å en trakt år efter annat skador av större betydelse, vilka måste anses väsentligen bero på försumlighet i renvården, må Konungen förklara, att visst till gränserna bestämt område skall tills vidare och intill dess annorlunda förordnas utgöra ett skadeersättningsområde.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Sker inom sålunda fastställt skadeersättningsområde skada genom renar, vilken enligt denna lag skall ersättas, skall, där det ej kan utrönas, genom vilkens eller vilkas renar skadan uppkommit, ersättningsskyldigheten åligga de lappar, vilka äga där uppehålla sig med sina renar; och skall ersättningsbeloppet jämte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördelas i förhållande till det antal renar, en var av dem har inom området. Om vid den tid, då skadan skedde, å området funnos renar i vård hos annan än nämnda lappar, skall även ägaren av dessa renar i förhållande till renarnas antal deltaga i ersättningen. Visar lapp, förr än uppgörelse eller förlikning träffats eller dom givits om dylik ersättning, att skadan ej förorsakats av hans renar, vare han fri från deltagande i ersättningen.

34 §.

Fordrar någon ersättning på grund av sådan gemensam ansvarighet, som avses i 33 §, äger han med sitt yrkande vända sig mot ordningsmannen eller ordningsmännen i den eller de lappbyar, som lapparna inom skadeersättningsområdet tillhöra; ägande ordningsman att efter samråd med lappfogden på vederbörande lappars vägnar träffa uppgörelse om ersättning. Ordningsman äger ock att på lapparnas vägnar föra talan i mål om dylik ersättning samt efter samråd med lappfogden ingå förlikning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskostnader.

Ädömes ersättningsskyldighet flera lappar, skall i domen för en var fastställas, huru mycket han har att gälda.

Mål, vari ordningsman vid underrätt fört talan, må av honom fullföljas i högre rätt.

35 §.

Den som efter vad i 32 eller 33 § sägs blivit dömd att ersätta inträffad skada eller träffat uppgörelse eller förlikning om erläggande av sådan ersättning vare oförhindrad att, i händelse det utrönas, att skadan förorsakats av renar, tillhörande annan, eller att vid den tid, då skadan skedde, i hjorden eller inom skadeersättningsområdet funnos renar, tillhörande annan än dem som enligt domen, uppgörelsen eller förlikningen ansetts ersättningsskyldiga, söka gottgörelse av ägaren till dessa renar för vad han erlagt eller för den del därav, som belöper på renägaren. Där ersättningen bestämts genom uppgörelse eller förlikning, må gottgörelse ej fordras för mer än vad på renägaren belöper i förhållande till det belopp, vartill skadan må hava blivit värderad vid syn, med tillägg av synekostnaden.

Om förbud mot ofredande av lapparnas renar m. m.

36 §.

1. Den som uppsåtligen eller genom vårdslöshet dödar, skadar *eller* 1. Den som uppsåtligen eller genom vårdslöshet dödar, skadar,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

genom skrämnel eller på annat sätt *skrämmer* eller på annat sätt ofredar ofredar lapparnas renar, medan de lapparnas renar, medan de befinna befinna sig på område, varest renar sig på område, varest renar då må då må föras på bete, eller ock söker föras på bete, eller ock söker obehö- obehörigen fördriva dem från sådant rigen fördriva dem från sådant om- område, skall ersätta därigenom för råde, skall ersätta därigenom för lapparna uppkommen skada. lapparna uppkommen skada.

Lag samma vare, där någon å område, som ovan avses, uppsåtligen eller genom vårdslöshet förorsakar, att vid skogsavverkning ren dödas eller skadas genom fällning av träd. Har vid avverkningen anställd person gjort sig skyldig därtill, skall jämväl den, för vars räkning avverkningen sker, ansvara för skadans ersättande.

Har ren blivit dödad vid skogsavverkning, åligger det den som förestår avverkningen att genast göra anmälan hos lapparna, därest de finnas å trakten, eller, om så ej är fallet, hos landsfiskalen, till vilken det dödade djurets öron därvid skola i hopsittande skick insändas. När anmälan inkommit till landsfiskalen, har denne att skyndsamt underrätta renägaren eller, om denne ej är känd, lappfogden samt vidtaga de åtgärder, som finnas tjänliga för det dödade djurets tillgodogörande.

Ofredas ren på tillåtet uppehållsområde av hund, skall hundens ägare ersätta skadan, även om ofredandet skett utan någons uppsåt eller vållande.

Med skada, som i detta moment avses, förstås icke blott skada, som tillfogats ren, utan ock, där renar blivit skingrade, kostnader och besvär, som uppkommit för deras hopsamlade eller i sammanhang därmed, även- som utgiven ersättning för skada, som renarna till följd av skingringen kunna hava förorsakat.

År ren, som skadats, omärkt, eller är ägaren ej känd, skall skadeståndet tillfalla den lappby, dit renen kan antagas hava hört.

2. Om ersättning för skada, som tillfogats ren till följd av järnvägs drift, är särskilt stadgat.

37 §.

Inom lappmarkerna och å renbetesfjällen skall hund, som icke användes i lapparnas renskötsel, vara försedd med halsband, därå ägarens namn och bostad skola vara tydligt anbragta; dock att halsbandet må avlägsnas, medan hunden hålles instängd, ävensom under pågående jakt, när fara föreligger att hunden kan lida men av detsamma. Vad nu sagts skall ock, där Konungens befallningshavande med hänsyn till renskötseln finner nödigt härom förordna, gälla för trakt utom lappmarkerna och renbetesfjällen, inom vilken lapparna äga uppehålla sig med sina renar, ävensom å trakt därtill.

38 §.

1. Under den tid lappar med sina renar uppehålla sig å trakt, där renar då må föras på bete, skola å denna trakt och å trakter därtill

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

hundar, vilka icke användas i lapparnas renskötsel, antingen hållas i band eller instängda eller vara försedda med klubba i enlighet med närmare föreskrifter, som meddelas av Konungens befallningshavande. Dock må Konungens befallningshavande för viss trakt eller för särskilda fall medgiva befrielse från vad såhunda stadgats, där det finnes kunna ske utan men för renskötseln.

Under det flyttning med renar sker förbi gård, skola därvarande hundar hållas i band eller instängda. När sådan flyttning förestår, skola lapparna, där så ske kan, i förväg underrätta om sin ankomst.

2. Finnes hund, som är känd för att jaga renar, å trakt där renbete må äga rum, och hålles hunden icke i band eller instängd eller försedd med klubba, då renar under tillåten tid befinna sig där, må hunden dödas genom lappfogdens eller polismyndighetens försorg.

3. Påträffas hund, medan den jagar eller annorledes ofredar ren, som befinner sig å trakt, där renar vid tillfället må föras på bete, må hunden dödas. Lag samma vare, då hund anträffas å sådan trakt utan tillsyn omedelbart efter det den jagat eller annorledes ofredat ren.

Påstår hundens ägare, att hunden blivit dödad utan att sådana omständigheter förelegat, som efter vad nu sagts må föranleda dylik åtgärd, och kan den som dödat hunden icke styrka, att han varit därtill berättigad, vare han likväl fri från ansvar och ersättningskyldighet, såframt ej hundens ägare kan visa sannolika skäl för sitt påstående.

Om minskning av renantalet inom lappby.

39 §.

Därest inom lappby antalet renar befinnes vara så stort, att betet kan befaras bliva otillräckligt eller skada eller andra olägenheter förorsakas eller svårigheter annorledes yppas för renskötselns ändamålsenliga drivande inom lappbyn, må Konungens befallningshavande efter lapparnas hörande vidtagna åtgärder för renantalets minskning på sätt nedan sägs.

1) Finnas inom lappbyn renar, tillhörande andra än lappar, må Konungens befallningshavande förordna, att så stort antal av dessa renar, som prövas för ändamålet nödigt, inom viss förelagd tid skall från lappbyn avlägsnas, vid äventyr att renarna av lappfogden eller ordningsmannen omhändertagas och levande eller slaktade för ägarnas räkning försäljas.

2) Befinnes, sedan renar, tillhörande andra än lappar, avlägsnats från lappbyn, de återstående renarnas antal ändock vara för stort och finnes utrymme inom annan lappby, till vilken inflyttning utan avsevärd olägenhet kan ske, äger Konungens befallningshavande, efter det jämväl lapparna i sistnämnda lappby blivit hörda, dit hänvisa en eller flera lappar; och skall i sådant fall bestämmas viss tid, inom vilken flyttningen skall hava verkställts. Härvid skall Konungens befallningshavande tillse, att lapp, som

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

själv eller vars förfäder länge tillhört lappbyn eller inom dess område haft rätt till bete för sina renar, icke utan synnerliga skäl mot sin vilja hänvisas till annan lappby.

3) Kan hänvisning i behöfvig omfattning icke lämpligen ske, äger Konungens befallningshavande förordna, att lappbyns renantal skall inom viss av Konungens befallningshavande bestämd tid genom nedslaktning, försäljning eller annorledes nedbringas till viss storlek. Kan enighet mellan lapparna ej vinnas angående verkställandet av sålunda föreskriven åtgärd, må Konungens befallningshavande förordna, huru minskningen skall verkställas. Därvid skall iakttagas, att i första hand de renägare, vilka med hänsyn tagen jämväl till antalet hushållsmedlemmar hava det största renantalet, åläggas att minska sina renhjordar.

Vad i punkterna 1)—3) här ovan är stadgat beträffande den inbördes ordning, i vilken de i samma punkter angivna åtgärderna må komma till användning, skall icke utgöra hinder för Konungens befallningshavande att, då särskilda skäl därtill föreligga, annorlunda bestämma.

Närmare bestämmelser rörande verkställigheten av föreskriven åtgärd meddelas av Konungens befallningshavande, som därvid har att tillse, såväl att de särskilda renägarnas rätt och bästa i görligaste mån iakttages som ock att renskötande lapp icke i oskälighet grad kringskäres i sin näring.

Där i fall, som i punkterna 2) och 3) avses, renarnas ägare eller den, vilken värden om renarna åligger, enligt Konungens befallningshavandes bestämmande skall vidtaga åtgärd, må Konungens befallningshavande förelägga honom vite samt i fall av tredska utdöma vitet och antingen förelägga honom nytt vite eller ock låta vidtaga åtgärden på den tredska bekostnad.

Om förvildade renar.

40 §.

Finns å viss trakt förvildade renar, ankommer på Konungens befallningshavande att förordna, att dessa renar skola dödas, samt meddela i sådant hänseende erforderliga föreskrifter.

Behållna värdet av sålunda dödade renar skall enligt bestämmelser, som givas av Konungen, användas till förmån för lapparna.

Om lapparnas bostäder m. m. samt om odlingar.

41 §.

Lapp må å område, där han äger uppehålla sig med sina renar, i erforderlig omfattning åt sig inrätta tältkåta eller annan kåta med lapsk eldstad (aran) samt uppföra bod för förvaring av sina tillhörigheter eller därför vidtaga andra anordningar.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Å inägor må kåta eller bod icke uppföras, med mindre vederbörande jordägare eller brukare därtill givit sitt samtycke.

Å utmark till enskild eller kommun tillhörig fastighet, *allmänningsskog dock undantagen*, eller till kronohemman eller kronolägenhet, som ej står under kronans omedelbara disposition, må, nedom odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen, fast kåta eller bod icke uppföras annat än efter anvisning av jordägaren eller brukaren eller, där lappen icke åtnöjes därmed, av lappfogden.

Å utmark till enskild eller kommun tillhörig fastighet. *område, som vid avvittring blivit utlagt till allmänningsskog, dock undantaget*, eller till kronohemman eller kronolägenhet, som ej står under kronans omedelbara disposition, må, nedom odlingsgränsen eller utom renbetesfjällen, fast kåta eller bod icke uppföras annat än efter anvisning av jordägaren eller brukaren eller, där lappen icke åtnöjes därmed, av lappfogden.

42 §.

I den mån för renskötselns drivande erfordras må lapp å område inom lappmarkerna eller å renbetesfjällen, där han äger uppehålla sig med sina renar, uppföra stuga eller därmed jämförlig bostadsbyggnad, dock med följande begränsningar:

1) Å enskild eller kommun tillhörig fastighet eller å kronomark, som ej står under kronans omedelbara disposition, må dylik byggnad icke uppföras, med mindre vederbörande jordägare eller brukare därtill givit sitt samtycke.

2) Å annan kronomark må byggnad, varom ovan sägs, uppföras allenast efter särskilt tillstånd, som på därom gjord ansökning meddelas, vad angår trakt ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen av Konungens befallningshavande samt i fråga om övriga trakter av domänstyrelsen efter samråd med Konungens befallningshavande. Över sådan ansökan skola de lappar höras, vilka äga uppehålla sig med sina renar å trakten. Vid prövning av ansökningen har myndigheten ej mindre att tillse, att byggnaden förlägges å plats, som med hänsyn till renskötseln å trakten och andra förhållanden är lämplig, samt att den icke göres större än för dess ändamål av bostad åt lapp, som driver renskötsel å trakten, är nödvändigt, än även att meddela de särskilda bestämmelser i avseende å byggnadens beskaffenhet och nyttjande, som prövas erforderliga.

Upphör lapp, som innehar med tillstånd jämlikt nästföregående stycke uppförd byggnad, att driva renskötsel å trakten, eller överlättes byggnaden å annan än lapp, som driver renskötsel och tillhör samma lappby, har den myndighet, som meddelat tillståndet, att pröva, huruvida och på vilka villkor byggnaden må kvarstå. Anses byggnaden icke böra bibehållas, äger myndigheten bestämma, huruvida och i vad mån gottgörelse må utgå för å byggnaden nedlagt arbete samt för virke därtill, som icke erhållits avgiftsfritt av kronan.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

43 §.

Å kronomark under kronans omedelbara disposition, belägen inom lappmarkerna eller å renbetesfjällen, må lapp efter särskilt, på därom gjord ansökan lämnat tillstånd upptaga odling av mindre omfattning.

Sådant tillstånd meddelas, efter hörande av de lappar, vilka äga uppehålla sig med sina renar å trakten, vad angår trakt ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen av Konungens befallningshavande samt i fråga om övriga trakter av domänstyrelsen efter samråd med Konungens befallningshavande. Tillstånd må lämnas allenast där odlingen finnes icke vara till hinder för renskötseln å trakten och sökanden ej kan antagas genom odlingens nyttjande komma att eftersätta vården om sina renar. Storleken och beskaffenheten av odlingen bestämmas av vederbörande myndighet.

Tillstånd till upptagande av odling må återkallas, när omständigheterna därtill föranleda.

Den som upptagit odling är pliktig att själv stå skada, som å odlingen försakats av renar, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

Om hållande av getter.

44 §.

Å kronomark under kronans omedelbara disposition äger *fjällapp* hava getter på bete under tid, då han är berättigad att där uppehålla sig med sina renar; dock må antalet getter icke överstiga fem för hushåll.

Om skogsfång.

45 §.

Å kronomark under kronans omedelbara disposition samt å *kommun tillhörig allmänningsskog* är lapp berättigad att till eget behov av virke använda skogen, dock med följande begränsningar:

1) Ovan odlingsgränsen samt å renbetesfjällen må virke till uppförande, ombyggnad eller underhåll av stuga eller därmed jämförlig bostadsbyggnad samt växande träd till uppförande av sådant stängsel, som avses i 25 § 2 mom., tagas allenast efter anvisning eller utsyning.

2) I fråga om lapps rätt att nedom odlingsgränsen inom lappmarkerna taga virke till uppförande, ombyggnad eller underhåll av stuga eller därmed jämförlig bostadsbyggnad skall gälla vad under 1) sägs. Å dessa trakter må lapp ej heller taga växande barrträd till uppförande eller ombyggnad av fast kåta, bod eller stängsel annat än efter anvisning eller utsyning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3) Utom lappmarkerna och renbetesfjällen må tagas allenast torra träd, vindfällan, skogsavfall samt en- och videbuskar ävensom för tillfälligt behov å utmark växande lövträd. Därjämte må tall- och grantjur tagas till slöjdvirke.

46 §.

Beträffande enskild eller kommun tillhörig mark, *allmänningsskog dock undantagen*, så ock kronomark, som ej står under kronans omedelbara disposition, skall i fråga om lapps rätt till skogsfång gälla följande:

Beträffande enskild eller kommun tillhörig mark, *område, som vid avvittring blivit utlagt till allmänningsskog, dock undantaget*, så ock kronomark, som ej står under kronans omedelbara disposition, skall i fråga om lapps rätt till skogsfång gälla följande:

1) Ovan odlingsgränsen samt å renbetesfjällen äger lapp till eget behov av virke använda skogen i enahanda ordning och omfattning, som i 45 § stadgats med avseende å samma trakter, dock må virke till uppförande, ombyggnad eller underhåll av stuga eller därmed jämförlig bostadsbyggnad ej tagas, med mindre vederbörande jordägare eller brukare därtill givit sitt samtycke; ej heller må växande träd till uppförande eller ombyggnad av fast kåta, bod eller stängsel, som avses i 25 § 1 mom., tagas utan anvisning eller utsyning.

2) Nedom odlingsgränsen inom lappmarkerna må *fjällapp* använda skogen till eget behov av virke, dock med iakttagande av att virke till uppförande, ombyggnad eller underhåll av stuga eller därmed jämförlig bostadsbyggnad ej må tagas, med mindre vederbörande jordägare eller brukare därtill givit sitt samtycke, ävensom att virke till nyssnämnda ändamål eller växande träd till uppförande eller ombyggnad av fast kåta, bod eller stängsel ej må tagas annat än efter anvisning eller utsyning.

Skogslapp äger å de trakter, som avses i nästföregående stycke, till eget behov under flyttning med sina renar taga bränsle samt virke till tältstänger, kåtor, bodar och ställningar för förvaring av sina tillhörigheter ävensom slöjdvirke; dock må växande barrträd tagas allenast efter anvisning eller utsyning.

3) Utom lappmarkerna och renbetesfjällen gäller om *fjällapps* rätt till skogsfång vad i 45 § i sådant avseende stadgats.

Skogslapp äger utom lappmarkerna till eget behov under flyttning med sina renar för de under 2) andra stycket omförmälda ändamål taga torra träd, vindfällan, skogsavfall samt en- och videbuskar ävensom å utmark växande lövträd. Därjämte må tall- och grantjur tagas till slöjdvirke.

47 §.

För virke, som tages å kronomark under kronans omedelbara disposition

För virke, som tages å kronomark under kronans omedelbara disposition

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eller å *kommun tillhörig allmännings-*
skog, erlægges icke betalning.

eller å *område, som vid avvittning*
blivit utlagt till allmänningsskog, er-
lægges icke betalning.

Vad angår skogsfång å annan mark erlægges för virke, som må tagas allenast med samtycke av vederbörande jordägare eller brukare, betalning enligt överenskommelse. I övrigt skall, där jordägaren eller brukaren det fordrar, för virke, som enligt vad i 46 § stadgas ej må tagas annat än efter anvisning eller utsyning, ävensom för växande lövträd samt tall och gran-tjur, som tages utom lappmarkerna och renbetesfjällen, givas en billig ersättning, vilken i brist av åsämjande bestämmes av en av Konungens befallningshavande förordnad värderingsman.

48 §.

Finnes beträffande mark, som avses i 46 §, att skogens fortsatta nyttjande invid boplats för vedfång åt lapparna är i synnerlig mån betungande för vederbörande jordägare eller brukare, må Konungens befallningshavande på framställning av denne förbjuda, att bränsle tages annat än efter anvisning.

49 §.

Lapp, som äger eller brukar fastighet eller är i tjänst hos ägare eller brukare av fastighet, må icke använda sin rätt till skogsfång enligt denna lag för fastighetens behov av virke vare sig till byggnader, stängsel, bränsle eller annat ändamål.

50 §.

Då det är oundgängligen nödvändigt för renarnas uppehälle, må lapp å område, där han äger uppehålla sig med sina renar, fälla lavbevuxna träd; dock skall, såvitt ske kan, vederbörande skogstjänsteman, jordägare eller brukare förut underrättas och tillfälle lämnas honom att anvisa träd, som må fällas, samt i annat fall anmälan om fällningen snarast göras till skogstjänstemannen, jordägaren eller brukaren.

Vid fällning av lavträd skola i främsta rummet torra eller oväxtliga träd tagas.

51 §.

Konungen äger för viss tid förbjuda, att växande tall, gran eller björk tages av lapparna på område, där avverkning uppenbarligen kan medföra fara för skogens bevarande eller återväxt.

Skulle Konungens befallningshavande finna, att nyttjandet av viss plats såsom fast viloplats eller boplats åt lapparna uppenbarligen medför fara för skogens bevarande eller återväxt, äger Konungens befallningshavande för viss tid förbjuda platsens begagnande för sådant ändamål.

Förbud, varom nu sagts, må, där det ej påkallas till skydd mot björk-skogsgränsens eller barrskogsgrensens nedgående, icke meddelas, om nyttjan-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

det av tillåtet betesområde eller, vad angår förbud enligt andra stycket, flyttning på tillåten flyttningssväg därigenom skulle i väsentlig mån försvåras för lapparna.

52 §.

Virke, som lapp lagligen tagit och använt eller upplagt till framtida användning, må icke utan hans samtycke av jordägaren eller brukaren bortföras eller göras obrukbart.

Har stängsel, vartill virke uttagits efter anvisning eller utsyning, olovligt blivit bortfört eller gjorts obrukbart, äger lappen utan anvisning eller utsyning å samma skog taga vad som oundgängligen behöves för uppförande av nytt stängsel.

53 §.

Lapp är pliktig att efterkomma de föreskrifter, som vid anvisning eller utsyning må hava lämnats, samt att i övrigt vid all avverkning iakttaga nödig varsamhet.

Särskilt skall uppmärksammas:

- a) att kalavverkning ej äger rum utan tvingande skäl;
- b) att växande träd ej avverkas, därest å platsen finnas för ändamålet användbara torra träd, nedfallna kvistar och grenar, avverkningsbara stubbar, vindfällen eller en- eller videbuskar;
- c) att bland växande träd i främsta rummet avverkas sådana, som äro oväxtliga, överåriga eller skadade;
- d) att vid fällning av träd höjden av den kvarlämnade stubben icke må överstiga femton centimeter från översta rotgrenen, med mindre skare eller hårt packad snö gör det nödvändigt att kvarlämna större del av stammen; samt
- e) att lövträd, som ej äro avsedda till bränsle, omedelbart efter fällningen randbarkas.

54 §.

Anvisning eller utsyning, varom i 45, 46 och 48 §§ sägs, verkställas kostnadsfritt av vederbörande skogstjänsteman. Anvisningen eller utsyningen skall verkställas snarast möjligt; och skall lappen i god tid därom underättas. Träd, som anvisas eller utsynas, skola vara för avsett ändamål fullt lämpliga och, såvitt möjligt, för lappen lätt tillgängliga.

Om jakt och fiske.

55 §.

Fjälllapp och *skogslapp* äro berättigade att å utmark jaga och fiska icke allenast å områden, där sådana lappar jämlikt 2 eller 3 § äga vistas under varje tid av året, utan även å andra områden inom lappmarkerna under den tid de äga att där uppehålla sig med sina renar; vare dock

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

underkastade de inskränkningar i fråga om nyttjande av jakt och fiske, som eljest gälla.

Om vissa nyttjanderättsupplåtelser.

56 §.

Ej må å de områden, som blivit till lapparnas uteslutande begagnande anvisade, bete, slätter, grustäkt, jakt eller fiske eller annan därmed jämförlig nyttighet av lapp upplåtas till annan. Sker ändock upplåtelse, vare den ogill.

Finnes inom sådant område bete, slätter, grustäkt eller annan därmed jämförlig nyttighet, som icke av lapparna användes, och kan upplåtelse därav ske utan intrång eller skada för renskötseln, må sådan upplåtelse kunna av Konungens befallningshavande mot avgift meddelas.

Kan inom sådant område upplåtelse av jakt eller fiske ske utan fara för tillgången på vilt eller fisk och utan besvärande intrång för lapparna, äger Konungens befallningshavande tillåta annan att mot avgift därstädes jämte lapparna utöva jakt eller fiske.

Finnes ovan odlingsgränsen eller å renbetesfjällen upplåtelse av nyttjanderätt till inägor kunna äga rum utan avsevärt men för renskötseln, må Konungens befallningshavande mot avgift meddela sådan upplåtelse.

Har bete, slätter eller nyttjanderätt till inägor upplåtits, är den, till vilken upplåtelsen skett, pliktig att själv stå skada, som av renar förorsakas å växande eller avskuren men ej i lada införd gröda, utan så är att den, vilken vården om renarna ålegat, orsakat skadan i syfte att tillskynda honom förlust.

Innan upplåtelse, varom i denna paragraf är stadgat, äger rum, skola de lappar, vilka äga uppehålla sig med sina renar å området, höras i ärendet.

Medel, som inflyta genom sådan upplåtelse, skola enligt bestämmelser, som givas av Konungen, användas till förmån för lapparna.

Om renskötsel å vissa trakter nedom lappmarksgränsen.

57 §.

Å trakter i Norrbottens län nedom lappmarksgränsen, där renskötsel året om av ålder förekommer, må lapp efter särskilt tillstånd av Konungens befallningshavande driva skogsrenskötsel.

Vill lapp erhålla sådant tillstånd, har han att till Konungens befallningshavande ingiva ansökan med uppgift om den trakt, inom vilken han vill driva renskötsel, det antal renar han och hans husfolk avse att innehava för egen räkning samt huruvida och i sådant fall till vilket antal han avser att hava skötesrenar i sin vård. Över ansökningen skall yttrande inhämtas från den kommun, där renskötseln är avsedd att drivas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Finner Konungens befallningshavande behov föreligga för en väsentlig del av traktens befolkning, att renskötsel fortfarande drives å trakten, och anses sökanden lämplig såsom renskötare samt möter ej heller i övrigt hinder för bifall till ansökningen, må Konungens befallningshavande lämna sökanden tillstånd att viss tid, ej överstigande tio år, driva renskötsel å den angivna trakten; och skall Konungens befallningshavande i sammanhang härmed bestämma det område, varinom renskötseln må drivas, varest och huru flyttningvägar må tagas, det högsta antal renar sökanden må föra på bete samt, därest sökanden avser att hava skötesrenar i sin vård, huru stor del av renhjorden, som sökanden och hans husfolk högst må innehava för egen räkning, ävensom de särskilda villkor i övrigt, under vilka renskötseln må äga rum.

Hava efter tillståndets meddelande förutsättningarna för renskötselns drivande inom den angivna trakten ändrats eller finnes eljest rättighetens utövande medföra olägenheter, må Konungens befallningshavande återkalla det givna tillståndet eller vidtaga ändring i de föreskrivna villkoren eller meddela nya villkor.

Varder lapp, som innehar tillstånd till renskötsel, stadigvarande förhindrad att begagna den medgivna rättigheten, äger Konungens befallningshavande utan kommunens hörande medgiva annan lapp att på enahanda villkor under återstoden av tiden eller någon del därav driva renskötsel inom området. Lag samma vare, där lappen avlider och dödsbodelägarerna anses icke lämpligen kunna eller böra utöva rättigheten.

58 §.

I fråga om sådan renskötsel, som avses i 57 §, skola de i denna lag meddelade bestämmelserna i tillämpliga delar lända till efterrättelse, dock med följande tillägg och undantag:

1) Till lappby hör lapp, som innehar tillstånd att där driva renskötsel, ävensom hans hustru och hemmavarande barn samt lapska tjänare. Såsom tillhörande lappby räknas jämväl ägare av skötesrenar, vilka sådan lapp har i sin vård; dock må skötesrenägare ej deltaga i överläggningar och beslut i andra frågor än som röra hans rätt såsom renägare i byn.

Ordningsman i lappby utses av Konungens befallningshavande.

2) Ådagalägger lapp, som erhållit tillstånd till renskötsel, försumlighet däri, eller finnes han eljest olämplig såsom renskötare, äger Konungens befallningshavande utan iakttagande av vad i 26 § stadgats främtaga honom den medgivna rättigheten; och skall i fråga om Konungens befallningshavandes befogenhet att medgiva annan lapp att i hans ställe driva renskötsel vad i 57 § sista stycket stadgats äga motsvarande tillämpning.

3) Beträffande rätt till skogsfång tillkommer lapp, som här avses, att till bränsle, tältstänger, kåtor, bodar och

3) Beträffande rätt till skogsfång tillkommer lapp, som här avses, att till bränsle, tältstänger, kåtor, bodar och

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ställningar för förvaring av lappens tillhörigheter taga torra träd, vindfällan, skogsavfall, en- och videbuskar, ävensom, för tillfälligt behov, å utmark växande lövträd samt till slöjdivirke, tall- och grantjur, dock å annan mark än kronomark under kronans omedelbara disposition eller *kommun tillhörig allmänningsskog* endast under flyttning och mot betalning enligt ortens pris.

ställningar för förvaring av lappens tillhörigheter taga torra träd, vindfällan, skogsavfall, en- och videbuskar, ävensom, för tillfälligt behov, å utmark växande lövträd samt till slöjdivirke, tall- och grantjur, dock å annan mark än kronomark under kronans omedelbara disposition eller *område, som vid avvitrning blivit utlagt till allmänningsskog*, endast under flyttning och mot betalning enligt ortens pris.

4) Vad i 55 § stadgats om rätt till jakt och fiske skall icke äga tillämpning.

5) För all skada, som förorsakas av renar, skall ersättning givas av renarnas ägare. Lappby skall enligt Konungens befallningshavandes bestämmande utgöra ett eller flera skadeersättningsområden, och skall beträffande skada, som inträffar inom sådant område, gälla vad i 33—35 §§ stadgas.

6) Beträffande skyldighet enligt 38 § 1 mom. för ägare av hund att hålla hunden i band eller instängd eller försedd med klubba må Konungens befallningshavande medgiva den lättnad, som av förhållandena påkallas.

7) Beträffande skötesrenar skall gälla:

Innefattar tillstånd att driva renskötsel rätt för lappen att hava skötesrenar, må den som är bosatt inom lappbyn och där äger eller brukar jordbruksfastighet på de närmare villkor och i den utsträckning Konungens befallningshavande bestämmer hava renar i vård hos lappen, dock ej flera för hushåll räknat än tjugu, års- och fjolårskalvar häri ej inbegripna.

Dragrenar må även annan renägare hava i vård hos lapp på sätt här sägs.

Skötesrenägare står i fråga om skötesrenarna samma ansvar enligt denna lag som lappen för sina egna renar.

Åsidosättes något av vad Konungens befallningshavande föreskrivit med avseende å rätten att hava skötesrenar, må Konungens befallningshavande förordna, att de renar, som olagligen hållas, skola levande eller slaktade försäljas för renägarens räkning; och skall kostnaden för renarnas omhändertagande och försäljning gäldas av köpeskillingen.

8) Renräkning skall hållas, när Konungens befallningshavande så prövar nödigt, dock att mellan varje renräkning ej må förflyta mera än fem år. Kostnad för sådan renräkning bestrides av renägarna i förhållande till vars och ens renantal.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Straffbestämmelser m. m.

59 §.

1. Med böter från och med fem till och med femhundra kronor straffas:

a) lapp, som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar, att hans renar inkomma å område, där rätt till renbete enligt denna lag icke är medgiven eller vid den tid icke må utövas, eller å främmande lappbys till gränserna bestämda område;

b) lapp, som i strid mot bestämmelserna i 9 § 1 mom. inflyttar till lappby;

c) den som gör flyttningssväg obrukbar för lapparna eller i väsentlig mån förminskar framkomligheten å sådan väg;

d) den som mot stadgandet i 52 § första stycket bortför virke eller gör virke obrukbart;

e) den som i fall, som avses i 36 §, uppsåtligen eller genom vårdslöshet dödar, skadar eller ofredar ren eller förorsakar, att ren vid skogsavverkning dödas eller skadas;

f) den som i strid mot vad i denna lag är stadgat underlåter att hålla hund i band eller instängd eller försedd med klubba; samt

g) den som uppsåtligen förhindrar eller stör renräkning, varom i denna lag sägs.

2. Med böter från och med fem till och med trehundra kronor straffas:

a) lapp, som av skogen tager mera virke än till hans eget behov erfordras, eller som eljest tager virke i strid mot bestämmelserna i 45, 46, 49, 50 eller 58 §;

b) lapp, som uppsåtligen eller genom vårdslöshet vid bevakningen av sina renar vållar, att renarna göra skada, som skall ersättas enligt denna lag, dock endast såframt ej uppgörelse eller förlikning träffats om skadans ersättande eller den ersättningsskyldige gjort sådant medgivande, att efter ty i 30 § sägs utmätning för ersättningens belopp må ske hos honom; samt

c) lapp, som mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift vid upprättande av renlängd.

3. Med böter från och med fem till och med ethundra kronor straffas:

a) den som underlåter att i behörig ordning göra anmälan, varom i 24 § eller 36 § 1 mom. tredje stycket förmäles, eller i sådan anmälan mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift;

b) lapp, som i fall, varom i 44 § förmäles, har getter på bete till större antal än där sägs;

c) lapp, som i strid mot bestämmelserna i 25 § uppför ringgärde eller annat stängsel;

d) lapp, som överträder jämlikt 48 eller 51 § meddelat förbud;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

e) lapp, som vid avverkning uppenbart åsidosätter föreskrift, som meddelats jämlikt 53 §;

f) den som i strid mot stadgandet i 37 § eller med stöd därav meddelad föreskrift underlåter att hålla hund försedd med halsband; samt

g) den som har renar i vård hos renskötande lapp i annat fall eller till större antal än denna lag medger eller som vid begagnande av rättighet att hava renar i lapps vård åsidosätter något av vad som föreskrivits i avseende å rättighetens utövande.

60 §.

Hållas renar i vård av någon, som ej har rätt till renskötsel enligt denna lag, må dessa renar icke föras på bete å mark, varöver renägaren ej förfogar, vid påföljd av böter enligt allmän lag samt skyldighet att ersätta skadan. Är i fråga om sådan renhjord allmänt veterligt, att därtill hörande djur pläga olovligen inkomma på annans mark, äger Konungens befallningshavande att på ansökan av markens ägare förordna, att hjorden skall nedslaktas och försäljas för renägarens räkning; och skall kostnaden för renarnas omhändertagande och försäljning gäldas av köpeskillingen.

Om åtal, besvär och verkställighet.

61 §.

1. Förseelse mot denna lag eller mot byordning åtalas vid allmän domstol.

2. Förseelse, som avses i 59 § 1 mom. d) eller 2 mom. a) eller 3 mom. c) eller e), må, där den förnärmar endast enskild persons rätt, ej åtalas av allmän åklagare, såvitt ej målsägaren anger förseelsen till åtal. Lag samma vare beträffande förseelse, som avses i 59 § 1 mom. e); dock att, där renen är omärkt eller målsägaren ej känd, allmän åklagare äger utan angivelse tala i saken. I sådant fall må åklagaren föra talan jämväl i fråga om skadestånd.

3. Förseelse, som avses i 59 § 1 mom. a) eller 2 mom. b), må, där den förnärmar endast enskild persons rätt, icke åtalas av annan än målsägare.

62 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Viten, ådömda för överträdelse av byordning, skola enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen, användas till förmån för lapparna. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller viten, förvandlas de enligt allmän strafflag.

63 §.

Lapp, som har renhjord under sin vård, är pliktig att, då Konungens befallningshavande, landsfogde, lappfogde eller landsfiskal för verkställande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

av utmätning eller rannsaking efter stulna renar eller av annan laga orsak påfordrar renhjordens hopsamlande eller fränskiljande av ren från andra renar i hjorden, verkställa sådan handräckning.

Tredskas lapp att lämna fordrad handräckning, må sådan anskaffas på den tredskandes bekostnad.

64 §.

Över beslut, varigenom Konungens befallningshavande utfärdat byordning eller eljest meddelat föreskrift eller vidtagit åtgärd för tillämpning av denna lag, äger den, som anser sin rätt därav förnärnad, att hos Konungen anföra besvär inom tid, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; dock skall, där ej ändringsökandet därigenom varder onyttigt, beslutet utan hinder av besvären lända till efter rättelse, intill dess annorlunda kan bliva vederbörligen förordnat.

Övergångsbestämmelser.

65 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1929.

Genom denna lag upphävas lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring i eller tillägg till nämnda lag, ävensom lagen den 6 juni 1925 (nr 181) angående minskning i vissa fall av renantalet inom lappby.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall sådan bestämmelse i stället tillämpas.

Den som vid nya lagens ikraftträdande med laga rätt driver renskötsel skall anses hava rätt till renskötsel enligt 1 § 1 mom. första stycket, ändå att han ej uppfyller där angivna förutsättningar; och skall vad i nya lagen sägs om lapp äga tillämpning å honom.

Lapp, som vid nya lagens ikraftträdande driver renskötsel å trakt, som omförmäles i 57 §, åligger, såframt han vill fortsätta därmed, att senast den 31 december 1929 göra ansökan, som avses i samma paragraf; och må renskötseln utan särskilt tillstånd fortsättas, till dess ansökningen hunnit prövas.

Intill utgången av år 1933 skola lapparna bibehållas vid dem nu tillkommande rätt att hava renar i vård hos annan.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag om renmärken.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Ren, som föres på bete enligt lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, skall vara försedd med ägarens av häradsrätten fastställda märke, anbragt i renens öron.

2 §.

Fastställelse å renmärke sökes vid häradsrätten i den ort, där renägaren eller, om han icke själv är renskötande lapp, den lapp, som vårdar hans renar, har sitt hemvist; och skall sökanden därvid i två exemplar inlämna en avbildning av märket enligt den form och av den storlek, nedanstående figur utvisar. Över ansökningen skall utlåtande avgivas av lappfogden, som hör renägarna i orten och inhämtar särskilt yttrande av vederbörande ordningsman.

Finner häradsrätten märket vara så inrättat, som i 3 § sägs, och möter ej heller i övrigt enligt denna lag hinder, fastställer häradsrätten märket.

Fram.

3 §.

Renmärke skall för att kunna fastställas vara så inrättat, att det tydligt skiljer sig från andra gällande renmärken inom tingslaget eller angränsande tingslag, samt att det ej lätt kan förändras till sådant äldre märke eller sådant äldre märke förändras till likhet med det, varå fastställelse sökes.

4 §.

Renmärke må ej fastställas för annan renägare än den som enligt förenämnda lag äger rätt till renskötsel eller är berättigad att hava renar i vård hos renskötande lapp. Ej heller må renägare samtidigt hava mer än ett fastställt renmärke.

5 §.

Vill den som innehar fastställt renmärke icke vidare vid renmärkning begagna detsamma, skall han anmäla detta hos häradsrätten, som har att

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

avlysa märket. Å ren, som, då avlysningen sker, är försedd med dylikt märke, må det fortfarande bibehållas, men andra renar må ej märkas därmed. Ej må utan förre ägarens samtycke avlyst märke fastställas för annan renägares räkning, innan fem år förflutit från avlysningen.

Har fastställt märke under tio år icke varit begagnat vid renmärkning, anses fastställelsen hava förfallit, ändå att avlysning ej skett; och utgör fastställelsen sedan ej hinder för märkets fastställande för annan renägares räkning.

6 §.

1. Har någon genom avtal eller på annat sätt förvärvat rätt till annans fastställda renmärke, och vill han vid renmärkning begagna detsamma, skall han anmäla detta hos häradsrätten, som, där hinder ej möter enligt 4 §, för hans räkning registrerar märket.

2. Flyttar lapp med renar till lappby inom annat tingslag, åligger honom att sist inom ett år efter inflyttningen hos häradsrätten anmäla sitt fastställda renmärke till registrering.

7 §.

Vid häradsrätten skall föras förteckning över de av häradsrätten fastställda och registrerade renmärken jämte de renägare, för vilkas räkning fastställelsen eller registreringen skett. I förteckningen anmärkes ock, när renmärke avlysts eller fastställelse därå visats hava förfallit. Under juli månad varje år skall utdrag ur nämnda förteckning, omfattande tiden från och med juli månad föregående år till och med juni månad under löpande året, insändas till Konungens befallningshavande, som på lämpligt sätt offentliggör utdraget.

Närmare bestämmelser om förteckningens förande meddelas av Konungen.

8 §.

Övergår märkt ren genom laga fång till ny ägare, må å renen bibehållas det redan anbragta märket, försett med sådant av ordningsmannen inom lappbyn gillat avbrott, som kan vara erforderligt för att skilja renen från andra renar med samma huvudmärke. Å sådant avbrottsmärke erfordras icke fastställelse. Kalv efter renko, försedd med avbrottsmärke, skall märkas med ägarens fastställda märke.

9 §.

1. Märkning av renkalvar, som blivit födda under året, skall vara verkställd före den 1 november. Försittes denna tid, äger ordningsmannen inom lappbyn, där han finner det lämpligen kunna ske, på den försumliges bekostnad låta verkställa renmärkningen.

2. Anträffar lapp, som verkställer renmärkning, i sin hjord annans renko med omärkt kalv, är han pliktig att mot gottgörelse av ägaren märka

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kalven med moderns märke eller, om detta är avbrottsmärke eller avlyst märke och han äger kännedom om ägarens fastställda märke, med detta.

3. Anträffas inom lappby eller eljest i lapps hjord äldre omärkt ren, skall djuret överlämnas till och omhändertagas av ordningsmannen samt nedslaktas och försäljas eller ock levande försäljas samt förses med nya ägarens märke. Av medel, som inflyta genom försäljningen, erhåller ordningsmannen skälig gottgörelse, varefter den återstående behållningen tillfaller lappbyn.

Lag samma vare, om efter den 1 november inom lappby eller eljest i lapps hjord anträffas omärkt årskalv, som icke följer modern.

10 §.

Anträffas inom lappby eller eljest i lapps hjord ren, vars märke blivit förstört eller förfalskat eller är okänt, skall renen omhändertagas och vårdas av ordningsmannen eller den lapp han därom anmodar. Dylik ren skall därefter vid tillfälle, då lapparna i trakten mera allmänt samlas, för dem till granskning uppvisas. Finnas därvid sannolika skäl för att renen tillhör uppgiven renägare, äger denne återtaga renen mot erläggande av skälig skötarlön och ersättning för andra kostnader. I annat fall skall renen genom ordningsmannens försorg nedslaktas och försäljas, samt med inflytande försäljningsmedel så förfaras, som i 9 § sägs; dock att, där renens märke var okänt, en noggrann avbildning av märket skall genom ordningsmannens försorg insändas till lappfogden, som på lämpligt sätt kungör märket med uppfordran till ägaren att anmäla sig inom två år från försäljningsdagen, vid äventyr att behållningen av försäljningen tillfaller lappbyn.

11 §.

1. Den som vid märkning av egna renar eller av renar, vilka han har under sin vård, i annat fall än i 8 § sägs begagnar märke, som ej blivit av häradsrätten för renägaren fastställt, eller märke, som är avlyst, straffas med böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

2. Anbringar någon sitt märke å omärkt ren, till vilken han icke är ägare, dömes, där ej förseelsen är straffbar efter allmän lag, till böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

3. Den som i det fall, varom i 6 § 1 mom. sägs, vid renmärkning begagnar annans fastställda renmärke, innan detsamma blivit för honom vid häradsrätten registrerat, eller som underlåter den i 6 § 2 mom. föreskrivna anmälan till registrering, straffas med böter från och med fem till och med femtio kronor.

12 §.

1. Innehär någon inom Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län oarbetad renhud, varå örönen blivit bortskurna eller renmärket eljest förstört, och kan han ej visa, att renmärket blivit utan bedräglig avsikt borttaget eller förstört eller att huden blivit märkt på sätt i 3 mom. här

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

nedan sägs, dömes till böter från och med fem till och med trehundra kronor, där han ej efter allmän lag straffas för olovlig åtkomst av godset.

2. Lag samma vare, om någon inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmarker eller å renbetesfjällen i Jämtlands län, varmed i denna lag förstås såväl de vid avvitrningen för lapparna avsatta renbetesfjällen som ock de till utvidgning av dessa fjäll sedermera upplåtna områdena, anträffas forslande kött av slaktad ren utan tillhörande renhud under sådana förhållanden, att antagas kan, att köttet föres från slakt ute å mark.

3. Hud och kött, varom ovan förmäles, må av allmän åklagare, lappfogde, lapptillsyningsman eller ordningsman tagas i beslag och köttet försäljas. Huden skall medelst stämpling eller på annat sätt så märkas, att därav tydligen kan ses, att den varit föremål för beslag. Varder den från vilken beslaget gjorts i saken fälld, skall det beslagtagna godset eller, om det är sålt, dess behållna värde tillfalla beslagaren.

4. Inom Norrbottens eller Västerbottens läns lappmarker eller å renbetesfjällen i Jämtlands län må ock beslag, på sätt i 3 mom. är sagt, göras å hud eller kött efter slaktad ren, som finnes dolt eller undanstucket å plats, som ej kan anses såsom vanligt förvaringsställe, såsom i lada, i höstack eller ute å mark. Sålunda verkställt beslag skall beslagaren låta ofördröjligen kungöra i socknens kyrka; och äger den, som vill göra anspråk å godset, att inom en månad därefter anmäla sig hos beslagaren samt, där hans rätt icke finnes ostridig, instämma denne senast till det ting, som infaller näst efter en månad från det anmälan gjordes. Sker det ej, eller kan den som stämde ej visa sin rätt till godset, gånge med detsamma eller dess behållna värde som ovan är sagt.

5. Vad nu är stadgat utgör ej hinder för målsägaren att, där någon fälles till ansvar efter allmän lag för olovlig åtkomst av gods, som enligt förestående bestämmelser blivit taget i beslag, tillgodonjuta den rätt till godset eller dess behållna värde, som lagligen må tillkomma honom.

13 §.

Överträdelse av denna lag åtalas av allmän åklagare inför allmän domstol. I fall, som i 11 § 2 mom. sägs, äger allmän åklagare tala i saken jämväl i fråga om skadestånd, vilket i ty fall skall tillfalla den lappby, dit renen kan antagas hava hört.

14 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1929.

Genom denna lag upphäves lagen den 1 juli 1898 (nr 67) om renmärken; dock skall vad i nya lagen stadgas icke verka rubbning i fastställelse av renmärke, som meddelats med stöd av äldre lag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

**Lag om ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1919
(nr 445), innefattande bestämmelser i anledning av
konventionen den 5 februari 1919 mellan
Sverige och Norge angående flytt-
lapparnas rätt till renbetning.**

Härigenom förordnas, att lagen den 20 juni 1919, innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning, skall sålunda ändras, att 8 och 45 §§ erhålla ny lydelse, 45 § förses med särskild överskrift och till 43 § fogas ett nytt andra stycke, allt på sätt nedan sägs:

8 §.

Då enligt 45 § 2 mom. renräkning äger rum inom de områden, som upptagas av de nuvarande lappbyarna Könkämä, Lainiovuoma, Sarivuoma och Talma, skola de norska renar, som finnas inom områdena vid tiden för räkningen, ingå i densamma. Renarnas ägare och vaktare vare pliktiga att på anfordran lämna nödigt biträde vid räkningen.

43 §.

Då Konungens befallningshavande — — — — från renar.

Saknas tillgång till gäldande av böter, som skola indrivras enligt denna paragraf, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Minskning av renantalet inom lappby samt renräkning.

45 §.

1. Därest med hänsyn till de i konventionen meddelade bestämmelser angående de svenska lapparnas rätt till renbetning i Norge skulle befinnas nödigt, att renantalet inom någon eller några lappbyar minskas, äger Konungens befallningshavande efter lapparnas hörande härom förordna, därvid på Konungens befallningshavande ankommer att bestämma omfattningen av minskningen samt huru den skall fördelas på särskilda lappbyar; och skall beträffande ordningen och sättet för minskningen vad i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige är stadgat om minskning i vissa fall av renantalet inom lappby äga motsvarande tillämpning.

2. Minst vart tredje år skall Konungens befallningshavande i Norrbottens län, så framt ej väderleksförhållandena lägga hinder i vägen, låta verkställa tillförlitlig räkning av alla renar inom de områden, som upptagas av de nuvarande lappbyarna Könkämä, Lainiovuoma, Sarivuoma och Talma.

Om utgången av räkningen skall Konungens befallningshavande snarast möjligt lämna vederbörande fylkesman meddelande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1929.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 april 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Anderson* i Hägelåkra, *John O. Karlsson**, *Julin**, *Jonsson* i Lycksele, *Bismark* och *Gustafsson* i Benestad;
från andra kammaren: herrar *af Ekenstam*, *Lindley*, *Nilsson* i Antnäs, *Jansson* i Edsbäcken*, *Carlson* i Mölndal*, *Sjögren*, *Persson* i Trången och *Pettersson* i Köping.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

vid 14, 15 och 58 §§

av herr *Nilsson* i Antnäs, som anfört:

»I motion II: 457 punkt 3 av herr *Grapenson* yrkas, att riksdagen i 14 § 2 mom., 15 § 1 mom. och 58 § 7) måtte besluta, att minimiantalet tjugu renar för hushåll fastställes till femtio samt att antalet femtio renar efter särskilt erhållen tillåtelse måtte bestämmas till etthundra.

På i utlåtandet anförda skäl — se härovan sid. 16 — har utskottet avstyrkt motionen. Jag kan icke dela utskottets mening och finner dess motivering missvisande.

De av utskottet år 1925 anförda huvudskälen för avslag å den då väckta motionen II: 178 äga ingalunda enligt min uppfattning den giltighet, utskottet förmenar. Jag åberopar härutinnan herr *Grapensons* yttrande vid ärendets behandling 1925 (se andra kammarens prot. nr 25 s. 87).

Årets avslagsyrkande motiveras först med nödvändigheten att upprätthålla lapparnas självständighet och att förebygga överbelastningen av de alltför knappa betesmarkerna. Lapparnas självständighet har emellertid aldrig varit egentligen hotad. I själva verket har ett dylikt hot icke förekommit annat än i ett enda tydligen konstaterat fall för länge sedan. Jag kan ej heller tillmäta påståendet angående betesmarkernas belastning betydelse. Den överbelastning, som förekommit, har i huvudsak sin grund i konventionen med Norge och gäller företrädesvis endast de fyra nordligaste av Norrbottens 23 lappbyar. Några skötesrenar kunna icke i anledning av konventionen mottagas i dessa fyra lappbyar.

Utskottet synes vidare icke hava beaktat, att rätten att i vård emottaga skötesrenar ingår i lappens uråldriga privilegier. Fattigare lappar erhålla en välbehörlig biinkomst genom den inflytande sköteslegan. Skötesrenarna

befordra sämja och förståelse mellan lappar och bofasta. Mer än 120 renskötande lappar från olika fjällsocknar i Norrbotten hava i skrivelser till utskottet innevarande år framfört dessa synpunkter. Dessa meningsyttringar från så många lappar synas icke böra underskattas. Därav torde ock tydligt framgå, att lapparna icke gilla den starka begränsning i de bofastas rätt till skötesrenar, vilken kom till stånd genom 1917 års lag.

Att i sammanhang med ett förslag om tillerkännande av rätt till 50 skötesrenar för den bofaste tala om »en lagstiftning, som på nytt skulle möjliggöra för den bofasta befolkningen att i affärssyfte hålla renhjordar», vittnar enligt min åsikt om bristande insikt i det verkliga förhållandet. Ett dylikt syfte uppnås ingalunda med en rätt till femtio renar. Den kontanta inkomsten från en dylik »hjord» är icke större än att de erhållna medlen efter sköteslegans och den särskilda avgiftens erläggande i bästa fall kunna lämna ett välbehöfligt bidrag till skatten och till ett och annat, som dessa fattiga människor i den karga fjällbygden behöva till sin existens.

Till slut torde böra framhållas, att det icke lär stå i överensstämmelse med svensk näringsfrihet, att en befolkning i sådan omfattning, som enligt förslaget avses, göres beroende av länsstyrelsens (i realiteten av lappfogdens) avgörande.

Under återopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa om följande ändringar i förslaget till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige:

1. beträffande 14 § 2 mom. första stycket, att där angivna antal skötesrenar, högst »tjugu», ändras till högst »femtio», samt att orden i slutet av nämnda stycke »*intill femtio eller, då synnerliga skäl därtill äro, ett högre antal, dock ej över ett-hundra.*» utbytas mot orden »*intill etthundra.*»;

2. beträffande 15 § 1 mom. första stycket, att där angivna antal skötesrenar, »tjugu» och »femtio», ändras till respektive »femtio» och »etthundra»; samt

3. beträffande 58 § 7), att där angivna antal skötesrenar, »tjugu», ändras till »femtio».

vid 28 §

av herrar *Gustafsson* i Benestad och *Persson* i Trången, vilka anfört:

»Då vi icke funnit skäl föreligga att ställa den gröda, som finnes upphängd på hässja under september månad, i en sämre ställning än den gröda, som ej är skördad eller upphängd, och då den enskilda jordbrukaren även bör få september månad till godo för att taga vård om sin gröda å de trakter, där i allt fall betesrätt ej är medgiven under denna tid annat än i undantagsfall, hava vi ansett, att 28 § 2 mom. b) i förslaget till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige bort få följande ändrade lydelse:

-----

b) om skadan sker å bärgad gröda, som lämnats utestående i stack eller hässja, och inträffar under juni, juli, augusti eller, å mark som avses i 3 § 2 mom., september månad.»
